

מוֹטִיב

על שם ליאורה דיין

ירחון בנושא שירה וספרות עברית

גיליון 34 | אפריל 2018, אייר ה'תשע"ח

ישראל: שבועים פנים

עמית נגלר
אפרת נחמה
כרמלה נסים
יהודית סולומון
חיים ספטי
שרית עייני-ריץ'
יוסיפיה פורת
רבקה פישביין-עמנואל
עדי פלד-שריג
נורית צדרבוים
יעל צ'יבוטרו-חוג'ה
אסנת צירלין
גד קינר-קיסניגר
יעל רן
הגר גרייס רפאל
איתמר שגיא
ציפי שחרור
אסתר שטרן
גאולה שינה
חווה שכטר
ריקי שם-טוב
יהודית שרייבר

יבחר גנאור
ענת גרי-לקריף
עמירם דגני
אסתר דגן-קניאל
חנה דרעי-דדון
רותי ויטל-גלעד
נעם ויסמן
תמה חזק
ערן טורג'מן
חלי טל-שלם
אריה טרינקר
חיים יחזקאל
דניאל כהן
שירה כהן
שני כסיף
אוולין כץ
אביבית לוי
עין-יה טמיר
גיל יצחק
נועה לקס
אילנה מושכל
מיכאל מירושניק
דויד מנשה
רינת מצליח

יסמין אבן
רחלי אברהם-איתן
שולמית אורבך
טלי אטדג'י
איטי
גיל אלון
ורדה אליעזר
רבקה אלמן
עדנה אפק
צפריר אקשטיין
הודי ארגוב
גיא ארש לויאן
שלומי בוכריס
יאיר בן-חור
טלי בס
ריקה ברקוביץ
אילנה בר-שלום
גבריאלה
יוני גבריאל
אביבה גולן
צביה גולן
רובי גורדון
אשר גל
יהורם גלילי

גיליון חגיגי מתחיל...

ישראל – מדינה קטנה וצעירה כל כך, ועדיין טעונה בכל כך הרבה דעות, מחלוקות, השקפות שונות וגיוון שפועמים בנו כמעט בכל רובד ובכל נושא.

היום אנחנו חוגגים שבעים שנים לעצמאות מדינת ישראל. החלטנו לפרסם גיליון מיוחד, חד פעמי וחגיגי, ובו שבעים יצירות, ואנחנו מקווים שהן תוכלנה לבטא היטב את התמהיל המרכיב את כל חלקי החברה הישראלית.

הגיליון הנוכחי הוא רחב ההיקף ביותר שהיה לנו, כפי שמתבקש מהאירוע החגיגי ומעושר ההשקפות וזוויות הראייה שכולנו מכירים כישראלים.

בהזדמנות זו אנחנו קוראים לכם לקרב לבבות, לפעול למען אהבת חינוך ולמנוע פילוג, חרמות והתלהמות המפרקים אותנו כעם עד היסוד. אם ברצוננו לחגוג את עצמאותנו גם בעשורים הבאים עלינו לשמור על המרקם העדין והמיוחד המחבר בין כל חלקי החברה הישראלית ולדאוג לביטחונה האנושי והחברתי של המדינה לא פחות מביטחונה הצבאי והמדיני. כוחנו באחדותנו. זו לא סתם ססמה, זו המציאות.

לפתיחת הגיליון, הנה לפניכם השיר "כלניות" שכתבה ליאורה דיין והופיע בספר "תשעה ירחי מיתה":

"גשם טוב מצליף מתוך ענן –
הוא עוקב אחרינו במקוון
אל הנגב אנו יורדים
בורחים ממנו, בורחים.

המונים המונים – אדמים!
על שביל, על גבעה ועל הר
בכל מקום שנבחר
מרחבים אדמדמים.

הגשם המשקשק מרב ענן
פנה מקומו לשמש החיכוך
ובין עשב לאילן
נגלות וצפופות
פלניות אדמדמות ושוככות
אדמוניות, מטללות, חנניות.

יחדו שוטטנו בשדות האש והדם
מאשרים ונרגשים
ובלבנו רק חזונה וצחוק."

אנחנו מקווים שתיהנו מקריאת היצירות המופיעות בגיליון זה ומאחלים לכולכם חג עצמאות שמח!

ליאורה דיין ז"ל
הייתה אוהבת אדם.
אהבתה הגדולה ביותר
הייתה למילה הכתובה
ולקריאת ספרות ושירה,
ואותם קראה עד סוף ימיה.

ירחון "מוטיב" נוסד לזכרה
ונושא את שמה.

אלירן, יאיר ורובי

ירחון "מוטיב" הוא כתב עת מקוון לעת עתה המתפרסם אחת לחודש. כל גיליון יעסוק בנושא שהמערכת תבחר, ויפורסמו בו עשר יצירות. העבודה בירחון מתבצעת בהתנדבות מלאה, אי לכך אין לצפות לתגמול כספי כלשהו על פרסום יצירות, לרבות לא לתגמולים כלשהם; בשליחת יצירה לפרסום מאשר היוצר את אפשרות פרסומה בירחון, ולא יהיו ליצר השגות או טענות באשר לפרסום או לאי-פרסום יצירתו בירחון.

70
למדינת ישראל

אביבה גולן אור של שלום

תְּמִדַּת אֶרֶץ מוֹלְדָתִי
הִיא אֹר שֶׁל שְׁלוֹם.
שֶׁל מַחְרוֹזוֹת שִׁירֵי הַלֵּל
לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.
עִם כְּנֹרוֹת וְחֲלִילִים
וּפְמִלִּיה שֶׁל מְלָאכִים,
שְׂאֵי בְרַכַּת אַחֹת אֲחִים
תְּפִלַּת רַבִּים פּוֹתַחַת שְׁעָרִים.
עַל כַּנְּפֵי נְשָׂרִים
יִנְשְׂאוּ לָךְ הַצְּלִילִים,
בְּמִקְהֵלוֹת וּבְזִמְרוֹת
נְשִׁיר לָךְ בְּקוֹלֵי קוֹלוֹת.
נִגִּיל בְּךָ אֶרֶץ סִגְלָה
בְּרוֹז וּבְצִלְצִלֵי תְרוּעָה
עוֹד יִשְׁמַע בְּהָרֵי יְהוּדָה,
מִשֶּׁק כַּנְּפֵי יוֹנַת הַבְּשׂוֹרָה.

70
למדינת ישראל

יעל רן כל אדם הוא עץ

לשמעון פרס ז"ל

כָּל אָדָם הוּא עֵץ.
נוֹטֵעַ אֶת עֵצְמוֹ לְדַעַת,
דָּרוֹךְ תְּלוּמוֹת
וְסִפּוֹר חַיִּיו.
יֵשׁ אֲנָשִׁים שְׁשָׂרְשִׁיהֶם,
עָבִים יוֹתֵר.
חֲזָקִים יוֹתֵר.
רַחֲבִים יוֹתֵר.
וְהֵם
הֵם מִתְחַבְּרִים אֶל הַשָּׂרֵשׁ
הָרֵאשׁוֹנִי
שֶׁמֶמְנוּ נִבְטָת חַיּוֹת,
שֶׁמֶמְנוּ נִבָּט הָאָדָם.

שָׂרְשֵׁה שְׁלֵה נוֹבֵט עֵכָשׁוּ בְּתוֹכִי.
רוֹחֵה הֵד תְּפִלָּה.
וְזוֹ תִצְמִיחַ קֶרְנִים גְּבוּהוֹת
שֶׁל אוֹפְטִימִיּוֹת, שְׂכָחָה,
וְעֲנָפִים גְּבוּהִים שְׂיִזְכְּרוּ לְדַעַת.

70
למדינת ישראל

עין־יה טמיר

מיכל הילדה האתיופית

למיכל הילדה האתיופית היה סב גבה־קומה, כובע קש גדול על ראשו ומקל בידו, היה מאיים בו עליה ועל כל הילדים בחצר מרכז הקליטה שבו התגוררו. מי שהפר את דברו זכה לנחת מקלו.

הוריה של מיכל עבדו מחוץ למרכז הקליטה והיא שוטטה רוב הזמן בחוסר מעש, לעתים קרובות באה למועדון אוחות בלחם האתיופי הצהבהב אינג'רה ונוגסת בו בהנאה. שמנמנה הייתה בניגוד לחבריה הרזים.

מיכל הלכה ברגליים יחפות בקיץ וגם בחורף, כאשר קור עז חדר לעצמות, רוחות נשבו וסערו, גשם שטף בבתים ובחצרות דשדשה בשוליות הבוץ ולגופה רק שמלה דקה ומהוהה.

מיכל הייתה ילדה צחקנית ושמחה, היא לא אהבה ללמוד, בשיעורים ישבה ובהתה בחלון הכיתה, חיכתה שהזמן יחלוף ותצא להפסקה. בהפסקות בין השיעורים נתנה את מחברותיה לחבריה לכיתה כדי שיכינו בעבורה את שיעורי הבית – והם הכינו אותם ברצון. חביבה הייתה על כולם.

יום אחד נעלמה חוברת החשבון שלה, אחד הילדים שהכין את שיעוריה איבד אותה והמורה כעסה עליה, מאז לא נעזרה בחבריה לכיתה אך גם לא הכינה שיעורים.

בהפסקות שבין השיעורים הייתה מיכל אוספת את הילדים הקטנים, מושיבה אותם בשורה בפתח הכיתה ומשחקת איתם את תפקיד המורה.

70
למדינת ישראל

ביום שישי הייתה אמה מלבישה אותה בבגדים נקיים ולרגליה גרביים לבנים ונעלי לק שחורות. בקבלת שבת מיכל שרה וקולה הערב נישא גבוה ובוטח, רם וצלול כצלצול פעמונים, חוזר אל חדרי הלב והנשמה. כל הילדים והמדריכים הצטרפו לשירתה, באותם רגעים לא הייתה מאושרת ממנה.

בוקר אחד הגיעה מיכל לכיתה ומטפחת משונה על ראשה. הילדים סבבו סביבה במעגל, צחקו ולעגו לה ולבסוף הסירו ממנה את המטפחת וראו שראשה מגולח – אמה גילחה אותו מחמת הכינים שמצאו משכן על ראשה.

מיכל הזדחלה וישבה על הרצפה מתחת לשולחנה ובכתה בכי מר, שם מצאה אותה מורתה כשנכנסה לכיתה. המורה חשה חמלה לילדה החביבה, הזמינה אותה לחדר המורים ושם נתנה לה קלמר מלא צבעים לציור. באותו רגע נקשרו נפשות שתיהן בעבותות אהבה.

יום אחד נפרדה המורה מכיתתה, עברה לגור בעיר רחוקה ומיכל באה אליה ודמעות בעיניה: "תאמצי אותי לבת", אמרה בתחינה נואשת. "אני מצטערת אך יש לך אב ואם ואיני יכולה לאמץ אותך", ענתה המורה.

דמעות היו בעיני המורה כשהכניסה את כרטיס העבודה ללוח שעון העובדים והעבירה אותו בפעם האחרונה, המורה שמעה את הנקישה המוכרת ולבה החסיר פעימה, ידעה שייתכן שלעולם לא תיפגשנה בשנית.

70
למדינת ישראל

ערן טורג'מן מדבר פתוח

מתבונן בשכרות
ונפשי נושמת
את יפיו העדין.

עיר בתוך
מדבר פתוח
נשמה יתרה
שוכנת בתוכה.

אוי דימונה,
את כה איתנה
משנה לשנה.

ובין מצולות הקרים,
מתבונן ביפיו
השורע בכל עבר.

שעון החול
אוחז ברגבי הזמן
ואת מלבלבת, פורחת
אי שם במדבר הפתוח.

70
למדינת ישראל

חלי טל שלם פרחי הסתר

בְּלִגּוֹנָה שֶׁל אֲכֹזִיב עֲכָשׁוּ
חָנּוּ הַמְדַרְיָה שׁוֹלָה מִן הַיָּם בְּקוֹל סִבְלָנִי
אֶת מְלַפְפוֹן הַיָּם הַחֲלוֹזֹנִי
וְאוֹמֵר: גָּעוּ בּוֹ וְהִתְבוֹנְנוּ בִּיכּוֹלוֹתָיו.

כִּי הוּא נוֹהֵג בְּכָל אוֹיֵב מְסַתְעֵר:
הוּא מְשַׁתִּין אוֹ מְפַתַּח קוֹרִים דְּבִיקִים
חֲזָקִים לְהַפְּלִיא אוֹ מְקִיא
אֶת קִבְתּוֹ הַפּוֹרְחַת כְּשֶׁלֶל פְּרָחֵי הַסֵּתֵר.

וְאִזּוֹ הוּא מְתַחַמֵּק בְּלִי הַבְּחִנָּה,
וְנִטּוּל־קֶבֶה הוּא מְתַחַפֵּר וְנִרְדָּם
וּבְמִשָּׁר חֲדָשִׁים מְגַדֵּל מְחַדָּשׁ אֶת פְּנִימוֹ.

וְגַם אֲנִי בְשַׁעַת סִכְנָה
לְפַעֲמִים מְרַגֵּיֶשָׁה כְּמוֹ
מְלַפְפוֹן יָם.

70
למדינת ישראל

ציפי שחרור רמלה. ילדות

חֲרָצִיּוֹת צוֹמְחוֹת מִתּוֹךְ יָדַיִם קִטְנוֹת
וּבְמִדְרוֹן רִגְלֵינוּ שׁוֹעֲטוֹת אֶל אִמָּא.
הִיא מְבַשֶּׁלֶת לָנוּ מֵרִיחוֹת חֵיקָה
וְטַעַם דְּבֶשׁ וּמִטְבְּלֵי אֶהָבָה נִגָּרִים מִיָּדֶיהָ.
וְאָנוּ יְלָדֶיהָ שֶׁל אִמִּי וְיְלָדָיו שֶׁל אָבִי
בְּשִׁפְלָה פְּנִימִית מְלֵהֶטֶת
מֵעָלֵינוּ מְגִדָּל צִלְבָּנֵי מַחְרִישׁ
תַּחְתֵּינוּ בְּרַכַּת אֶל רָאשִׁיד
וּבְאֲזָנֵינוּ קְרִיאַת הַמוֹאֲזִין.
מִקּוֹלוֹ אָנִי מְלַקֶּטת יְלָדוֹת
כְּמוֹ לֶקֶט צְדָפִים מִחוּפֵי הַדְּמִיוֹן.

70
למדינת ישראל

שלומי בוכריס יום כיפור

את יום כיפור הראשון שלי אני לא זוכר.

ביום כיפור השביעי שלי למדתי לרכוב על אופניים ללא גלגלי עזר.

ביום כיפור התשיעי שלי נפלתי מהאופניים ושברתי את יד שמאל.

ביום כיפור האחד עשר שלי פגשתי את החברה הראשונה שלי.

ביום כיפור הארבעה עשר שלי הפסקתי לרכוב על אופניים כי התחלתי לצום.

ביום כיפור השבעה עשר שלי הפסקתי לצום. אבל לא חזרתי לרכוב על אופניים.

את יום כיפור העשרים שלי ביליתי בכלא צבאי.

את יום כיפור העשרים וארבעה שלי ביליתי בהודו, דופק באנגים.

את יום כיפור השלושים שלי ביליתי בצפייה במרתון של הסדרה 'אוז' עם אשתי בבית, אוכלים עוף שחומם במיקרו.

ביום כיפור השלושים ושבעה שלי חזרתי לעיר הולדתי, לבית הוריי. צעדתי עם אשתי ושני ילדיי לשכונה הישנה, שם נהגתי לרכוב על אופניים ולעשות תחרות עם ילדים אחרים.

70
למדינת ישראל

אסתר שטרן תהפוכות

וכשנולדה אמי תמו כל השמות.
ובבוקר שבת יצאה בו לאוויר העולם, עמד סבי בבית הכנסת הקטן,
המלא באנשים שאהב כל כך והם אהבוהו.
עטוף טלית ישנה, עם ניחוח של דורות שקיבל מאביו. והוא מאביו.
והוא מאביו.
והוא מאביו.
והוא לחש: "וייקרא שמה בישראל רחל."
ועשרות קולות ענו לו: "ותזכה לגדולה לתורה ולחופה ולמעשים טובים."
כי היתה זו פרשת ויצא.

*

ואחר כך היא גדלה לתורה. ולחופה. ולמעשים טובים.
היא הייתה אמי.

אך כשאבי לחש בבית כנסת הקטן, עטוף טלית ישנה, "וייקרא שמה
בישראל מלכה"

ועשרות קולות ענו לו: "ותזכה לגדולה לתורה ולחופה ולמעשים טובים"
לא יכלו שניהם לדעת, כי לחופה הם לא יובילוני.

*

ואחר כך חשכו לי שמים וחשך לי עולם. ואני בדרך-לא דרך מתה עלי
אמי, מתה עליי רחל.

ובביצה החשוכה שנקראה אז אירופה השארתי הכול.
מטעני הושלך לים, וחבל הצלה הושלך אליי, רק אליי.
וביער החשוך שנקרא אז אירופה אבדו לי כולם.

*

ואחר כך עליתי לארץ האבות והאימהות. לארץ המובטחת.
לארץ הגאולה העתידה.
לארץ הגלות.

70
למדינת ישראל

כי בכל מקום יש לבן ארמי שהבקש לאבד הכול.
והכותל היה חלום נשגב ונורא, נושאם של שירים כמהים, מייחלים.
וחברון הייתה רחוקה עוד יותר מאירופה.
וקבר רחל, קבר רחל.

*

ואחר כך יצא יעקב בתפילה, למלחמה.

*

ואחר כך מצאתי את עצמי נוסעת אל קבר רחל.
ואני בדרך-לא-דרך, ועיניי חולמות את הדרך בין אפרתה לבין בית לחם.
ומה זכיתי אני, מלכה בת רחל, מהקרפטים?

*

הרבה חלומות חלמתי בילדותי.
חלומות על בית חם שאקים יום אחד, על חברות שיסובבו אותי.
חלומות על חיים נעימים, שלווים, בטוחים.
ואחר כך הגיע הגיהנום, והוא לא מקום לחלומות.
ועם כל מה שאבד לי אבדו גם חלומותיי.
ודווקא החלום שמעולם לא העזתי לחלום, דווקא הוא.
רחל... רחל אמנו... רחל אמי.
התינוקת שלא נמצא לה שם, רק שמה של אם בישראל.
רחל אמי, שלא נודע מקום קבורתה.
לא זכיתי להזיל עליה דמעות, להדליק ביד רועדת נר נשמה.

ואני, מלכה בת רחל,

נוסעת אל,

אמי רחל.

אמי רחל.

*

ואחר כך תבוא גאולה.

70
למדינת ישראל

דויד מנשה

שקיעות עין כרם

וּבְאוֹתָן שְׁקִיעוֹת אֵין צֶרֶךְ שְׁתַּעֲלֶה
נְהַמָּה שֶׁל לָמָּה בְּכָל־ל, שְׁהֲרִי
תָּמִיד יוֹפִיעַ רֶמֶז שִׁיר שְׁיִכּוֹל
לְהִיּוֹת הַכֹּל כְּאוֹתָן שְׁקִיעוֹת
עֵין כָּרֶם הַגּוֹסְסוֹת בְּאָדָם
נִגְמַר וְהֵן שְׁקִיעוֹת בּוֹדְדוֹת
וּמְתוֹקוֹת וְעֲצוּבוֹת כְּמוֹ
רֶמֶז שִׁיר.

וְאִם אֵם יֵשׁ הָאוֹמְרִים כִּי הַמְּתִיקוֹת
הָאֲמִתִּית נִסְתָּרָת מְאַחֲרֵי הָעֶצֶב
הָאַחֲרוֹן שְׁאֵינּוּ מִבְּקֶשׁ לוֹ
דָּבָר, רוֹכְנֵת עֵין כָּרֶם עַל
מִי מְעִין, נְחָה מִתַּחַת
לְשְׁקִיעוֹת הָאֲדָמוֹת וְהַמְּתוֹקוֹת
וְהָעֲצוּבוֹת וְאֵינָה מִבְּקֶשֶׁת
אֶלָּא צְלֻזְלֵי פְעֻמוֹנִים
מִבְּשָׂרִים שֶׁהַכֹּל
נִגְמַר בְּאָדָם
חוֹלְמָנִי.

70
למדינת ישראל

יסמין אבן השקיטי

השקיטי
אל תוסיפי מלה
עד מחר לפנות בקר
יפתר הכל
לכדי תשובה פתובה היטב
ובהירה
השקיטי
עשי פיה לשביל רוכסן נעול
ואת הרגע לפרפר
בעוד שניות יפרח לאויר
יעלם אל השכחה.

70
למדינת ישראל

רבקה פישביין-עמנואל גיבור

אָבאָ שֶׁל אִיתִי גִבּוֹר
הַגִּנְנֶת אָמְרָה שֶׁהוּא נֶפֶל
וְאֲנִי לֹא מִבִּין לָמָּה
כְּשֶׁאֲנִי נוֹפֵל אוֹמְרִים "כְּלוּם לֹא קָרָה"
וְאִז אֲנִי קִצַּת בּוֹכָה וְקָם
וְאָבאָ שֶׁל אִיתִי לֹא?

גַּם אָבאָ שֶׁל גִּילִי גִבּוֹר
הַגִּנְנֶת אָמְרָה שֶׁהוּא בְּשָׁמַיִם
וְאֲנִי לֹא מִבִּין לָמָּה
כְּשֶׁאֲנִי מְסַתְּפֵל לְמַעַלָּה לְמַעַלָּה
אֲנִי רוֹאֶה שָׁמַיִם
וְאֵת אָבאָ שֶׁל גִּילִי לֹא?

וְחֲשַׁבְתִּי אָבאָ
שֶׁאֲנִי לֹא רוֹצֶה יוֹתֵר שְׁתֵּהִיָּה גִבּוֹר
אֲנִי רוֹצֶה שְׁתֵּהִיָּה רַק אָבאָ שְׁלִי
פֹּה אִתִּי
טוֹב?

70
למדינת ישראל

יבחר גנאור ים המוות

הַיָּם נֶאֱסַף לְאַחֹר
הוֹתִיר בְּחוּף לֹא־חוּף
סִכַּת מִצִּיל נְטוּשָׁה
שְׁמֵשׁוֹת אֲכוּלוֹת שְׁמֵשׁ.

רַק צֵל מְלַח מֵר נוֹתֵר
מִזְכָּרֶת נְשִׁיקוֹת גְּלִים,
וְאִין מְצוּלָה וּמְצִיל.

70
למדינת ישראל

חוה שכטר ארץ

אַרְץ לֹא מְצַמַּחַת
אוֹהֲבִיהָ.
מוֹלִיכָה
אֶל אֲשֶׁר
תִּפְּל.
חֲלוּמוֹת בָּהּ,
וְאִין יוֹדֵעַ
פְּשָׁרָם.

70
למדינת ישראל

רובי גורדון קולנוע סמי

בקולנוע סמי למדתי משהו על דו-קיום.

האדם האחרון שציפיתי לפגוש בלוד אחרי הצהריים היה רוני. בעצם, אף אחד לא מצפה לפגוש מישהו שצריך להעניק לו יותר מתנועת "שלום" סמלית עם הראש, כשהוא צועד ברחוב עם מנת שווארמה נוטפת.

אבל הייתי רעב, וגם רוני החזיק איזה באגט עטוף בנייר מקומט, ושנינו ידענו שאי אפשר ממש ללחוץ ידיים, וצריך לעבור ישירות לשלב השיחה הסתמית. "מה אתה עושה עכשיו?" הוא שאל אותי, והזמין אותי, כמעט התחנן, לבוא ולארח לו לחברה בעבודה. "משעמם שם," הוא אמר לי. "אבל זה כסף טוב."

שתי דקות אחר כך ישבנו, שני סטודנטים – לשעבר לקולנוע, בחדר ההקרנה התת־קרקעי המאולתר במרתף של סמי, ואכלנו.

מהחלון הקטן שדרכו נזרקו התמונות אל המסך אפשר היה לראות את הכיסאות החורקים, ועליהם את הקהל – תערובת מבוגרת ומכוערת של יהודים וערבים שיושבים בחושך וצופים בסרטי הפורנו שהקריין להם רוני מהמכונה הישנה שסמי גנב מקולנוע "הסתדרות" כשסגרו אותו.

זה היה כסף טוב וקל. לשבת ולהחליף גלגלים עמוסי זימה במכונה, בלי באמת להתערבב באנשים שמצאו לעצמם את המכונה המשותף הכי נמוך, שם במקלט ברחוב בר־אילן שסמי הפך לאולם קולנוע. כסף הרבה יותר טוב והרבה יותר קל ממה שאני הצלחתי לקושש בניסיון המתיש להסביר פעמיים בשבוע לקבוצת הנוער במתנ"ס למה כדאי לתת כבוד

70
למדינת ישראל

זה לזה, למה צריך לכבד את מוסדות הדמוקרטיה ולמה העתיד שלהם תלוי רק בהם.

לפורנו אין גיל ואין ערך של זמן. אפשר בקלות להתבלבל ולחשוב שהצעירות על המסך עדיין יפות, ושמה שעושים להן שם נמשך לנצח. אז כדי לא להשתגע מזה לגמרי או סתם מהשיעמום של העבודה, סמי הביא לרוני טלוויזיה קטנה בשחור-לבן וחיבר לה איזה חוט חשמל בתור אנטנה מאולתרת, שאיתה אפשר היה לקלוט כמעט באיכות סבירה, אבל רק את הערוץ הממלכתי.

ושם, במרתף של סמי בלוד, בשעת אחר צהריים, קטע את השגרה הזאת פתאום מבזק החדשות המיוחד שהתפרץ לתוך החושך, ובטלוויזיה שחור-לבן הקטנה, בערוץ הממלכתי, ראינו את התמונות הראשונות מהפיגוע הרצחני וההתפרעויות שהתחילו בכל הארץ.

הצצתי מהחלון הקטן והסתכלתי עוד קצת באנשים הנינוחים שישבו בקולנוע, עדיין שקועים באמונה שלהם בעולם המלאכותי של הפורנו, ולא יודעים מה קורה בחוץ. אבל מוקדם בבוקר כבר עזבתי את לוד, כי ידעתי שגם הם יתעוררו ויחזרו למציאות.

70
למדינת ישראל

אילנה מושכל שבטי ישראל

שָׁנִים עֶשֶׂר שְׁבִטֵי יִשְׂרָאֵל
בְּנִדְוָדִים אֵין סוּף יְשׁוּבִים עַל יְרִיעוֹת תְּרָבוֹת
נָעִים בְּמַעֲרָבוֹלוֹת דְּבָרֵי הַיָּמִים
נִכְסָפִים לְצִיּוֹן בְּגוֹנֵי קֶרֶקַע גְּלוּתָם
צָאצָאֵי מְזֻרָח וּמַעֲרָב
יָמִין וּשְׂמָאל
סוּדָקִים
רְגָבִים רְגָבִים
אֶת תְּרָבוֹת יִשְׂרָאֵל
אֶמְנֹת יִשְׂרָאֵל, מִי יֵדַע קוֹרוֹתֶיךָ
בְּאוֹר בָּאת וּבַחֲשׂוֹךְ תִּלְכִּי.

שָׁנִים עֶשֶׂר הַשְּׁבִטִים
מְחַפְּשִׁים וּמְחַפְּשִׁים
אֶת מֹשֶׁה
שִׁיּוּצִיאָם מִן הַמִּדְבָּר.

70
למדינת ישראל

כרמלה נסים אדמה צמאה למים

אֲדָמָה חוֹמָה,
יִבֹשֶׁה וְסְדוּקָה זוֹעֶקֶת מִצָּמָא.
מִסְתַּכֶּלֶת לְמַעַלָּה לְשָׁמַיִם
וְרוֹאֶה שָׁמַיִם תְּכֵלִים בְּהִירִים וַיִּפִּים לֹא עֲנָנָה.
שָׁמֶשׁ אֲדָמָה לוֹהֵטֶת וּמְחַמֶּמֶת.
שָׁמַיִם טוֹבִים אָנָּה הַמְטִירוֹ גֶשֶׁם,
תְּחַפְּסוּ בְּעֲנָנִים כְּבִדִּים,
אֲפָרִים שִׁיּוּרִידוֹ מִטֶּר עֲזוֹ
וַיִּרְוּ צִמְאוֹנָנוּ.

הַגִּיעָה עֵת פְּרִיחָה.
הַנֶּרְקִיס הִלְבּוֹ וְהַרִיחָנִי,
כָּל־נִיּוֹת בְּשִׁלְל צְבָעִים,
רְקֻפּוֹת בִּישָׁנִיּוֹת,
כִּלְז רֹצוֹת לְפָרֵחַ לְאַחַר הַגֶּשֶׁם.

שִׁמְעֵ אֵלֵי זֹעֶקֶת הָאֲדָמָה
וְהַמְטֵר מִטֶּר טוֹב
עַל
מוֹלְדָתִי
הַקְטָנָה
וְהָאֱהוּבָה.

70
למדינת ישראל

שירה כהן

שיר הכרמלית

בְּרֵאשִׁית הַיְתָה פְּרִמְלִית
לְפָנֶיכֶן הַיְתָה נִכְפָּה
אַחַר־כֵּן בָּאוּ גְלִים
שֶׁל חֵם וְשֶׁל קוֹר וְשֶׁל מְזֶג אֲוִיר
וְדַרְשׁוּ מֵאַתָּנוּ לְחִבְקֵךְ זֶה אֶת זֶה
(אוּלַי כִּדֵי שֶׁלֹּא נִמְלֵט).

עֲדִיף לְהִיּוֹת צְמוּדִים לְקִרוֹן
מִתָּר גַּם לְחֹשֶׁב עַל אֲנָשִׁים שֶׁהָיוּ כְּאוֹן
אַבְל הֵכִי כִדְאִי לְהִמְצִיא
אוּ לְפָחוֹת לְבַקֵּשׁ מִשְׁאַלָּה –
לֹא סוּלָל, לֹא בּוֹנָה
לֹא נְבִיאִים וְלֹא מְצַדָּה –
סֵתֶם לְהִשְׁקִיף מִהַר הַפְּרָמֶל
רְחוֹק־רְחוֹק רוֹאִים אֶת הַיָּם.

* השיר לקוח מתוך הספר "פנקסי התבוסה", הוצאת לימבו 2018

70
למדינת ישראל

ענת גרי-לקריף נשיקה אחרונה

הָאָרֶץ שֶׁלָנוּ רְפָדָה בְּכַבִּישִׁים
גְּשָׁרִים עַל שָׂדוֹת,
בְּמָקוֹם יַעֲצִים – מְחַלְפִּים.
שִׁטְחֵי בּוֹר נִכְבְּשׁוּ עַל יְדֵי בְּנֵינִים,
מִפְּלָצוֹת שֶׁל בְּטוֹן וְקִנְיֹנִים אֲפָרִים.

בְּאֶרֶץ שֶׁלָנוּ נֹתְרוּ פֶה וְשֵׁם,
עוֹד שָׂדֵה לְמִזְכָּרַת וְחֹרֶשׁ קָטָן.
לְשֵׁם יִצְאָתִי עִם אֱלֹמָה,
קִצָּת לְפָנֵי הַשְּׂקִיעָה,
לְפָגֵשׁ אֶת הַשֶּׁמֶשׁ לְנִשְׁיָקָה אַחֲרוֹנָה.

70
למדינת ישראל

גבריאלה

אני כנראה אשכנזייה מומרת

את החיבור הבלתי אמצעי והטבעי שלי לכל מה שלא אשכנזי אפשר להסביר רק בכך שהג'י-פי-אס של החסידה שלי היה מקולקל ולכן הוא ניווט אותה (את החסידה) בטעות לרומניה – טרנסילבניה.

יכול להיות שזה החל בעובדה שלאמי לא היה חלב, ובשל כך היניקה אותי צוענייה שחומה, מתולתלת ודשנה. הייתי תינוקת שזופה בעלת עיניים שחורות ענקיות ותלתלים שחורים. כשעליתי לישראל עם הוריי התחברתי ישירות למוזיקה הישראלית, לריקודי העם, לשפה העברית ולשירים העבריים. במקהלת הילדים שאליה הצטרפתי שרתי את מילות השירים והרגשתי כאילו נולדתי כאן. לא רציתי להיות עולה חדשה/רומנייה/הונגרייה או כל דבר אחר חוץ מישראלית.

בבית הוריי שמעתי אמירות שלא נעמו לאוזניי על בעלים מעדות המזרח שמכים (ואותי הכה דווקא צבר ממוצא גרמני), שמעתי לעג למוזיקה שהייתה פחות מאופרה או מוזיקה קלסית, וקראתי הרבה אפרים קישון כדי להינחם. רציתי להיות ישראלית, מקסימום ילידת רומניה.

כשבני גיל בר המצווה, רצה לעלות לתורה המקור היחיד למהלכים שיש לעשות היה חבר משפחה תימני עם תפקיד כלשהו בבית כנסת תימני. שאלתי אותו אם הוא יכול לעזור. התפלא שאין לי ואף לא לבני בעיה לעבור את הטקס בנוסח תימני ואני שאלתי רק: "מה, זה לא אותו אלוהים?"

70
למדינת ישראל

ה"מורי", כך סופר לי, היה מתפעל מתלמידו האשכנזי והודה שמזמן לא היה לו תלמיד כל כך מוכשר, חכם ומבין עניין. בשבת היעודה התמלא בית הכנסת התימני בשכונה בראשים שחורים ומקורזלים. תפילתם של ילדים בני שלוש ומעלה נישאה באוויר מסתלסלת בצלילים זכים ומדויקים. על הבמה המתנשאת מול ארונו של ספר התורה נראו שני ראשים בלונדיניים: אחד מהם של גיל בר המצווה והשני של אחיו זיו. גיל קרא את פרשת השבוע במבטא שלמד מ"המורי" התימני, וכנראה עשה זאת היטב כי אף לא מקורזל אחד צחק עליו או לעג לו. נהפוך הוא, הביטו בהשתאות בדבר הבלונדיני הזה המדבר בשפתם ושר את מנגינתם.

אבי שהיה בקהל וגם ראשו הלבן בלט בקהל, כתב אחר כך בעיתונו "אוי קלט" ההונגרי: "הנכד שלי המיר את עדתו לתימנית." בעזרת הנשים הביטו בי הנשים בפליאה אבל רק עיניהן דיברו. הן הבינו שאני מרגישה ביניהן לגמרי בנוח ואני שמחה לבקש את עזרתן: כיצד ומתי יש לזרוק את הסוכריות למטה.

היום ברור לי שרק רציתי להיות שייכת, להיות חלק מהארץ הזאת. לא רציתי שום תווית מגזריות. אני מגנה על כל הבדלי תרבות ופולקלור כדי לאפשר ככל שביכולתי לצבוע את התרבות הישראלית בצבעוניותה המרהיבה של כל עדה ועדה.

70
למדינת ישראל

אריה טרינקור שקשוקה

מְנַקֶּה רְחוּבוֹת
שׁוֹתֶה בַּסֶּתֶר
מִי עֵדוֹ
בְּרִחוּב הָעֲלִיָּה הַשְּׁנִיָּה.

חֲבוּרַת נְעָרִים
עַל סִפְסֵל
עִם בְּקָבוּק אֲבִסוּלוֹט
בְּפִנֵּת שְׁאֲרִית הַפְּלִטָּה.

אֲמָא טְרִיָּה וְזֹאטוֹט
עִם שְׁקִית שׁוֹקוּלִיט
בְּשֻׁדְרוֹת
הַהֶגְנָה.

זְקֵנָה וּפִילִיפִינִית
עִם תְּרָמוֹס שֶׁל תֵּה
בְּרִחְבַּת
בְּנֵינֵי הָאֲמָה.

חֲרָדִי בְטָלִית
וַיִּזּוּ הַבְּדָלָה
בְּדָרוֹ
בְּעֲלֵי הַמְּלָאכָה.

70
למדינת ישראל

מְשַׁפְּחָה בְּמַמ"ד
בּוֹלְעַת דְּמָעָה
בְּשִׁכּוּן
עוֹטֵף עֲזָה.

צָעִיר יִשְׂרָאֵלִי
שׁוֹתָה בִּירָה מִחֲבִית
בְּפָרִיד רִיכְשֵׁטְרָאסָה
בְּרָלִיו.

70
למדינת ישראל

אפרת נחמה ארץ זבת

בְּתִדְרוֹת גְּבוּהָהּ וְכָל כַּמָּה זְמַן אֶת נִקְרַעַת לְמוֹלֵי

אֶרֶץ

זֹבֵת

חֶלֶב

הַדְּבֵשׁ שֶׁאֵת מִתְקָשָׁה, וְהֶרְמוֹז וְרִדְרֵד
כָּבֵר אֵי אֶפְשָׁר לְתֹאֵר אוֹתָךְ כְּמוֹ שֶׁאֵז
בְּנִשְׁקוֹת עַל הַצְּוָאֵר לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

אֲנִישִׁיךָ נֶעֱשׂוּ מְשֻׁנִּים וְשׁוֹנִים,

בְּרִיּוֹת מְטֻשְׁטָשׁוֹת הַנְּלַחְמוֹת לֹא נִלְחָמוֹת בְּצֶדֶק מִתּוֹךְ

הָעֵינָפוֹת וּבְדִרְיָכוֹת מְנַהֲלוֹת אֶת עֲצָמוֹן דְּרוֹכוֹת

כְּפִרוּרִים עָפִים מִן הַשְּׁלָחוֹן

וּמִשׁוֹם מָה חֲנֹף לֹא סָר מֵעֵינַי וּמֵעֵינֵי רַבִּים וְטוֹבִים וְרָעִים

וְאִיךָ אֶת מַצְלִיחָה לְתַפְקֵד בְּתוֹךְ כָּל הַהֶמוֹן הַבוֹעֵט הַזֶּה,

הַמְּלַעִיז צִיּוֹנִים דְּתִיִּים חֲזֵבֵאלָהָה תֵּל אָבִיב יָפוֹ שְׂכֵם מִתְנַגֵּשׁ בְּצִמְתִּים

וְנִמְרָח וְנִדְרָף בְּתַחֲנוּת וּבְדִרְכִים לְמַעְלָה

וּלְמַטָּה וּמְלַפְנִים וּבְפִנּוֹת הַמְדַרְכָּה,

אִיךָ אֶת מַצְלִיחָה,

אֲנִי בְּמִקוֹמִיךָ כָּבֵר מִזְּמַן הָיִיתִי מִפְּנֵה רֹאשׁ, מִפְּנֵה גֵב נֶעֱלָב, וּבּוֹכָה

אִיךָ אֶת מַצְלִיחָה

לוֹ יִכְלְתִי הָיִיתִי עוֹטֶפֶת אוֹתָךְ בְּשִׁמְיָךְה

וּמִתְאַרְת אוֹתָךְ לֹא צֵל וּלְלֹא דְעִיכָה

אוֹלֵי זֶה כָּל מָה שֶׁאֵת

בְּעֵצָם צְרִיכָה.

70
למדינת ישראל

הודי ארגוב זהותי

סְבִי

בְּנֵה אֶת בֵּיתוֹ הֶרְאֵשׁוֹן בְּמוֹ יָדָיו
בְּחֶלְקֵת אֲדָמָה קִטְנָה בְּמוֹשְׁבָה
וּמִסְבִּיבָה שְׁדוֹת וּמִבֵּט עַד הַיָּם
אוֹ אֶל הַהָרִים מִנְגֵד
וְצִפְיָה לְמִדְיָנָה יְהוּדִית בְּדֶרֶךְ

לְאֵט-לְאֵט

צָצוּ עוֹד בְּתֵים מִסְבִּיב
וּבִינֵיהֶם רְחוּבוֹת אֲסִפְלֹט
מִקְצָתָם הִסְתִּימוּ בְשְׁדוֹת
וּמִקְצָתָם הִמְשִׁיכוּ לְיֵשׁוּב מְרַחֵק
אוֹ לְעֵתִיד לְבוֹא

בְּמִשׁוֹר הַזִּמְזוּ

קָמוּ עַל הַבְּתִים הַקִּטְנִים
מִגְדָּלִים מִפְּאָרִים רַבֵּי-קוֹמוֹת
שְׁדוֹת הַפְּרָחִים מִסְבִּיב נֶעְלְמוּ
כִּפָּר אֶל עִיר חֲבָרוֹ יַחְדָּו
בְּדַרְכֵים מְהִירוֹת

כָּל הָעֵת מְהִלְדָּתִי

זְהוּתִי יִצוּקָה מֵאֲבֵנֵי בֵיתוֹ הֶרְאֵשׁוֹן
שֶׁל סְבִי

וּמְעֻטְרֵת בְּשִׁישׁ וּזְכוּכִית
חֲזוֹת יִשְׂרָאֵלִית עֲדֻכְנִית.

70
למדינת ישראל

צביה גולן קרבי

ביום הכיפורים, עוד בטרם תפילת מנחה, ב־6 באוקטובר 1973, בשעה 13:55 בדיוק, הצליחו כוחות מצריים גדולים לחצות את תעלת סואץ ולהשתלט על רוב קו המעוזים של צה"ל ועל שטחים נרחבים במערב סיני. עם זאת, חדרו כוחות צבא סוריה לרמת הגולן. שעות אחדות לקח למדינת ישראל החזקה להשתכנע שמלחמה קשה פרצה כאן. שר הביטחון שלנו, בעל העין האחת, הגדיר את האסון "חורבן בית שלישי".

ברדיו הודיעה ראשת הממשלה שלנו הודעות דרמטיות, אך מתפללי בית הכנסת שמעו אותן רק מאוחר יותר. "אזרחי ישראל, נאמר שם, "היום, סמוך לשעה שתיים, פתחו צבאות מצרים וסוריה בהתקפה נגד ישראל." כמעט שלושה שבועות נמשכה המלחמה, והסתיימה ב־24 באוקטובר, כאשר נכפתה על כל הצדדים כולם הפסקת אש. 2,656 הרוגים, אלפי פצועים, כמעט 300 שבויים, כמה עשרות נעדרים. גם מוטי. נעדר. לא נמצא. אלוהים שבשמים. מוטי. אלוף נעוריי הסודי והפרטי. מוטי.

במבט כבוי נכנסתי למחרת אל אבא לחנות הספרים שלו. "אבא, יש אלוהים בשמים?" שאלתי שאלה ישירה. אבא הביט בי במבט מוזר ולא השיב. "אבא, שאלתי משהו, אמרתי וקולי נחנק. "מאז נפוצה בעולם האמונה באל אחד לא חדל האדם לחפש הוכחות לקיומו, נאנח אבא, "ואתה, אבא, מצאת הוכחה כזו?" "מרבה דעת, מרבה מכאוב, ילדתי, השיב אבא, "ובמחשבה שנייה, גם ההפך הוא הנכון."

70
למדינת ישראל

70
למדינת ישראל

"אני כבר ממש לא יודעת דבר, אבא, לא יודעת דבר," בכיתי.
"ילדה שלי," ליטף אבא את ראשי, "כל חייו מהרהר האדם וטרוד כיצד
להספיק את הכול, אם כי למיטב ידיעתנו, לאחר מותו יהיה זמנו בלתי
מוגבל."

"אתה מאמין שיש שם חיים?"
"תראי, ילדה שלי," אמר אבא ושלף סידור מן המדף, "שימי לב לתפילה
שנקראת 'אלוהיי, נשמה'."

אבא עלעל בסידור ופתח בתפילת השחר.

"הביטי, 'אלוהיי, נשמה שנתת בי טהורה היא... ואתה משמרה בקרבי,
ואתה עתיד לטלה ממני ולהחזירה בי לעתיד לבוא."

"אני מכירה את התפילה, אבא," אמרתי בטון יבש.

"אני יודע, אבל האם את מבינה את משמעותה כהלכה?"

"אולי, אני באמת לא יודעת."

"הביני, לאהליה שלי, זוהי אחת מתפילות הבוקר שיש לה משמעות
ענקית: הנשמה נבראה בידי הבורא, והוא עתיד לקחת אותה ולהחזירה
בעת התחייה. כל זמן שהנשמה בקרבו מחויב האדם להודות לאל,
אך לא רק זאת רציתי להדגיש."

אבא שתק רגע, ליטף את ראשי שוב, והמשיך:

"מדוע לקחת משהו אם אנו מתכוונים ממילא להחזיר? אין זאת אלא

מפני שהאל הטוב רוצה להיטיב עמנו, לכן הוא לוקח את נשמתנו

בכל לילה, ומחזירה לנו בכל בוקר. לכן הוא לוקח אותה מאתנו

ביום פקודה, כדי לתת לנו את ההנאה שבחיי הנצח שמובטחים לנו

אחר כך, ויחזיר לנו את שלקח עם בוא המשיח."

"אבל מה עם אלו שנשארים כאן, אבא? מה עם אלו?"

"אלו שנשארים מצווים להמשיך ולהתפלל, ואכן בהמשכה של אותה

תפילה נאמר: 'ברוך אתה... המחזיר נשמות לפגרים מתים'."

"אני לא יכולה לסמוך על זה, אבא, אני פשוט לא יכולה."

אני זוכרת את מיכל אחותו, אז תלמידת כיתה י"ב, שנה מעליי,

מגיעה לבית הספר, עיניה אדומות מבכי, שערותיה היפות סתורות,

לבושה מרושל.

אני זוכרת באימה את שלושת השבועות ההם. אני זוכרת בבעתה את הציפייה מורטת העצבים. אולי הוא חי? אולי רק נשבה בידי האויב? גם כאשר היה ברור מי ברשימת השבויים, אולי הוא פצוע ולא יכול לדבר ולכן לא יודעים האויבים את שמו? אולי אבדה לו דסקית הזיהוי, אולי יקרה נס? סבתא האמינה בנסים, לא? ימים שלמים התפללתי. קראתי תהלים, הבטחתי הבטחות, נדרתי נדרים לתקן את דרכיי, נשבעתי להפסיק לחטוא חטאים קטנים. רק שיחזור בשלום.

ביום חמישי, שלושה שבועות אחרי המלחמה, נמצאו וזהו שרידיו של מוטי.

”יש עוד מלא זמן עד שאני אמות,“ אמר לי פעם.

מלא זמן? אלוהים שבשמים. מה חשבת לך? איזה מין משחק אתה משחק לך שם למעלה?

ביום שישי השכם בבוקר ליווינו אותו עם משפחתו אל החלקה בקריית שאול. בן עשרים במותו, נכתב על המצבה השכובה על הקרקע. בן עשרים במותו, ה' ייקום דמו.

את ימי השבעה ביליתי בבכי הפרטי שלי ולא שיתפתי בו איש. יום-יום הלכתי אל ביתו. יום-יום ישבתי עם מיכל, מקשיבה לכל פרט על חייו של אהבת חיי היחידה, שולה ואוספת כל פרט, נוצרת אל לבי את דמותו. כשיכולתי הייתי מתגנבת אל חדרו, מתבוננת בתמונות שעל הקיר, קבוצת כדורגל אהודה, זמר פופ כלשהו שאת שמו לא ידעתי, בגדים מושלכים על הכיסא, כלי מיטה סתורים. והריח, הריח שדבק בחדר, הריח שעלה בנחיריי, הריח שנשאר עמי עד עצם היום הזה.

שנים ארוכות מצאתי את עצמי הולכת אל קברו ביום הזיכרון לחללי מערכות ישראל. את משפחתו לא ראיתי שם. הם עזבו את בני ברק זמן קצר אחרי האסון, והקשר איתם נותק. תקופה ארוכה עמדתי שם, לא סיפרתי לאיש את סודי הגדול, התבוננתי אל האבן, ליטפתי, הנחתי פרח, והלכתי לי בשקט לאחר צפירת הדומייה.

70
למדינת ישראל

שנה אחת, אולי חמש שנים לאחר האסון, ראיתי שם אדם מבוגר כורע ליד האבן של מוטי שלי, ורוחץ במים את האותיות. אבא של מיכל ומוטי. איש זקן ושבע־כאב. לא ניגשתי אליו. לא רציתי להפריע לו בצערו הפרטי. גם לא העזתי לשאול מה שלום אמו של אהבת חיי, מה שלום אחותו.

את מיכל פגשתי שם כמה שנים אחר כך. שערותיה היו אמנם מסודרות, לבושה מוקפד, אבל עצב ענקי עדיין נשקף מעיניה היפות. 36 שנים מאז נפל. 36 שנים ואני עדיין שואלת את אלוהים: למה? מכל האנשים שמסביב, דווקא את מוטי? למה?

70
למדינת ישראל

יהורם גילי כלוב הזכוכית של תל אביב

קוים בוהקים ברקיע העיר
תוחמים את חייך בכלוב זכוכית.
מבעד לחלון בשינקין
מבט חלול של בבות ראווה,
שברירי כגביעי בדלח עכורים.

ליד רבוע המים סמוך להבימה
העולם מתרוצץ על שני גלגלים.
ובשדרות רוטשילד כסאות הפלדה
יתומים ממגע אדם.

אב מזקן עטוף בשני ילדיו רוכב על אופניו,
בין צמרות מפיתחות וחסכה יורדת,
חוצה את הרחוב בדרך אל הגאולה,
כמו משיח על חמור לבן.

70
למדינת ישראל

מיכאל מירושניק חייל

אֶקְדַּח שְׂאֵג,
כְּדוֹר נְפִלֵט,
בְּזֶה נִגְמַר הַכֹּל.

הֵלֵב פּוֹעֵם,
פְּתָאֵם עֶצֶר,
וְהוּא נִפֵּל עַל חוֹל.

הוּא לֹא הָיָה
גְּבוֹר גְּדוֹל
אֲךֹּ הוּא יֵצֵא לְקָרֵב
כִּי הוּא רָצָה רַק לְהִיּוֹת
וְלֹא לְהִיּוֹת חַיֵּב.

כַּעַת נִפֵּל הוּא בְּמִדְבָּר
כְּדִי לְהַשְׁכִּין שְׁלוֹם
וְהוּא הַשְּׂאִיר מְאַחֲזָרָיו
רַק אֲכֻזָּבָה וְשָׂכוֹל

כָּל הַתְּקוּוֹת
הָיוּ לְשׂוֹא,
כָּל הַחֲלוּמוֹת
נִפְצוּ

בַּעַת שֶׁהָאֶקְדַּח שְׂאֵג
וְהַחַיִּים נִטְלוּ.

70
למדינת ישראל

תמה חזק

בירושלים של מטה

כְּשֶׁהִשְׁכַּמְתִּי הַבֶּקֶר שְׁמַעְתִּי בַחֲדָשׁוֹת
תִּקְפוּ מִחֲבָלִים מִתְּפִלָּים עֲטוּפֵי טְלִיתוֹת
בְּבֵית כְּנֶסֶת
וְאֵלֹהֵי אֶתְמוֹל כְּמַעַט שְׁכַחְתִּי מִי אֲנִי
קִנִּיתִי שְׁמָלָה בַּפְּרוּטוֹת
וְטָרָם קִנִּיתִי תְּקֵלִיט יִשׁוּ
שְׁחִיתִי בַּבְּרָכָה וְדַמִּינָתִי
אֵיךְ שְׁכָלִי חוֹזֵר לְקִדְמוֹתוֹ מֵעֶצֶם הַשְּׁחִיָּה
שִׁיר אֶהְבֶּה יָפֵה נִכְתָּב כָּאֵן לְאֵטוּ...
יִפְתָּה יְרוּשָׁלַיִם מִכָּל הָעָרִים!
אֶפְלוֹ סוּפְרֵמְרֵקֵט
בְּשִׁכּוּנָתִי קָבוּעַ בֵּין בְּתֵי אֲבוֹ וּסְבִיבוֹ דְּקָלִים
וּבְכָל פְּנֵה צִפְצָפוֹת, זֵיתִים, אֱלוֹנִים
הָאוֹר זוֹרֵם אֵלַי וּמִמְּנִי וְאֵלַי בַּסְּמָטָאוֹת
שָׁבוֹן פְּזוּרִים עָלַי בְּשִׁלָּל צְבָעִים, הֵם גּוֹנֵי הַחֲלוּדָה
שְׁלֵתְבֵל,
כִּי נִשְׁרוּ מִצְמָרוֹת הָעֵצִים שֶׁלְשִׁלְכַת זוֹ
שֶׁלְדוּמֵית חַיִּי, כִּי כָּבֵר זָרַח הַשֶּׁמֶשׁ
וְהָרִי הַתְּפִלְלָתִי לֹא מַעַט, אֱלֹהִים, כָּעֵת אֲמַתִּין
עַד אֲשֶׁר יַעֲזוּרוּ שׁוּב הַכְּסוּפִין,
הֵם הַכְּסוּפִים הָאֲמַתִּיִּים.

70
למדינת ישראל

יהודית סולומון מדממת עירי

מְדַמַּמַת עִירִי
וְדוֹמַעַ לְבִי
יִפְיָה לֹא הוּעַם
וְנִגְוֹנָה לֹא נָדָם
אִךְ הָעֶצֶב נִמְהַל בְּנִימְיָה
דָּם הַקְּרִבָּנוֹת נָסוּף בֵּין אֲבָנֶיהָ
סִימָנֵי שְׂאֵלָה כֹּה רַבִּים בֵּין רַגְבֶיהָ
אֶהְבָּה גְדוּלָה חוֹבֶקֶת מְגִדְלֶיהָ
אֵיתָנָה הִיא בְּדוֹרוֹת בְּנֶיהָ
אֶל מַחֲר בּוֹטַח שְׂמָה פְּעָמֶיהָ
וְאֲנִי כָּאֵן מִקְפִּיאָה כָּל פֶּחַד וְאֲנַחָה
שׁוֹב מְחַכָּה לְלִבְלוֹב וְלִפְרִיחָה...

ירושלים בתקופת
הפיגועים

70
למדינת ישראל

אילנה בר-שלום גשם ברכה

בְּשֹׁדֶרֶת בְּרוּשִׁים יִרְקָה
אֶצְטַרְבָּלִים עֲגָלִים וְקֹשִׁים
נִפְתָּחִים,
נוֹשְׂרִים זֶרְעִים קִטְנִים
עַל קֶרְקַע לַחָה.
שְׁלוּלִיּוֹת מֵיָם נְקוּוֹת
עַל דֶּרֶךְ כְּבוֹשָׁה כְּרָכָר
וְחִלּוּקֵי נַחַל.
מִסְלוּל רִקִּיעַ מְלֵא גֶשֶׁם
מְטַפֵּטֵף שְׁרִירָה עֲרֵפְלִית.
בְּנִקְדַת יֶרֶק בְּשׁוּלָיִם,
בֵּין חֶלְקֵת שְׂדֵה זְרוּעָה
נוֹשְׂמַת הָאֲדָמָה לְרוּחָה
גֶשֶׁם בְּרָכָה.

70
למדינת ישראל

יעל צ'בוטרו-חוג'ה בנימין זאב הרצל

יִצְאֲתִי לְמַרְפֶּסֶת
לְשֵׁאף אֲוִיר צָלוּל כִּיּוֹן
בְּהָרֵי יְרוּשָׁלַיִם
בְּזוּיֹת הָעֵינַן רְאִיתִי אוֹתוֹ
בְּנִימְיוֹ זֶאב הַרְצֵל
הָאִישׁ וְהָאֲגָדָה
הַכְּבוֹד הוּא לִי
מָה עוֹשֶׂה כָּאֵן אֲדוֹנִי
כָּאֵן זֶה לֹא הַקּוֹנְגְרֶס הַצִּיּוֹנִי.
יודֵעַ זֹאת אֲנִי
חֲפֵשֶׁתִי תְּצַפִּית לִכְתֹּל הַמַּעֲרָבִי
אֶדְ נוֹף הַהָרִים מְרֵהִיב שְׂבָעֵתִים
וְצָבְעֵי הַקֶּשֶׁת צוֹבְעִים אֶת הַשָּׁמַיִם
בְּבֹזֵל יִסְדֹתִי אֶת מְדִינַת הַיְהוּדִים
”אִם אֲשַׁכַּח יְרוּשָׁלַיִם, תִּשְׁכַּח יְמִינִי.
יְרוּז, יְרוּז, תִּכְבֶּה בְּבִקְשָׁה אֶת הַשָּׁעוֹן,
הַמַּעוֹרָר
זְמוֹ לְהַתְּעוֹרֵר.

70
למדינת ישראל

טלי אטדג'י אבטיח אבטיח

"מה זה הרעש הזה?" שואל בן את אביו מאיר בסיום ארוחת צהריים בשישי. קרני השמש חדרו מבעד לתריסים והאירו את השולחן.

"מה?" שואל אביו ממשיך לנגוס מדג הפורל שהכין. קודם לכן הוא עמד עם בן ואחיו ארי ונתן להם למלא את בטן הדג בתערובת התיבול שהכין, כוסברה, לימון, מלח ושום, צריך גם ללטף את הדג עם הרוטב הסביר להם. מאיר הפריד לארי את העצמות מהדג ובין לבין הביט בבן המתרכז להקשיב לרעש מבחוץ.

מאיר הביט בפניו, "אתה עדיין שומע את הרעש הזה?" שאל.
"כן, ענה.

"גם אני שומע, אבא, קפץ ארי על כיסאו, "גם אני."

מאיר קם ממקומו וניגש אל המרפסת. הציץ מבעד לתריסים, מכוון אותם כך שיוכל להביט אל הכביש, שום דבר חשוד לא נראה ברחוב השקט. צוהרי יום שישי וכבר תכנן להשכיב את בניו הקטנים לישון מנוחת צהריים ולאחר מכן אף הוא.

אך הרעש הפריע כל כך לבן.

"זה רעש חזק, מה זה?!" תהה בן בן הארבע.

בן לא ידע לענות לפשר הרעש ששמע, הוא הסתכל באחיו הקטן ממנו בשנתיים שפרש את ידיו לצדדים כאומר "לא יודע."

האב הסתכל שוב לעבר הרחוב, סגר את שלבי התריסים ופתח לרווחה את חלונות התריסים כדי לסקור היטב את השכונה. בניינים מקיפים את ביתו, ספק אם יצליח לפענח את התעלומה.

70
למדינת ישראל

מאיר הביט לעבר הרחוב השני הנמצא בעיקול לרחוב שהם גרים בו.
עצים מסתירים אותו והוא ניסה להציץ מבין הענפים הסבוכים.
התאמץ לבדוק והצליח לראות איש בגופיית סבא לבנה יושב על עגלה.

”בן, אני רואה איש שיושב על עגלה, אני חושב שזה מה שאתה שומע,”
הוא חזר להציץ לראות מה יש בעגלה וראה ערמת דברים ירוקים גדולים.
פנה להביט בבניו ותיאר את שראה.

בנו הקשיב וענה, ”כן, זה הוא.”
”הוא צועק,” ארי ניסה לעזור.
”מה הוא צועק?” ניסה מאיר לעזור לבניו להבין את המתרחש.
”אבטיח, אבטיח,” ענה בן בחדווה.
האב צחק.

בן חיקה את קולו של מוכר האבטיחים, מעווה את פניו לכדי בכי,
”אבטיח, אבטיח,” כמתחנן שייקנו ממנו.

והבן הקטן מחקה את אחיו הגדול, נעמד על הכיסא, מצמיד את ידיו לפיו
ובקול בוכים צורח: ”אבטיח, אבטיח” – ושלושתם מתפקעים מצחוק.
אביהם נעמד לידם וצורח עמם.

והמקרה חוזר על עצמו בכל צוהרי יום שישי:
”אבטיח, אבטיח.”

70
למדינת ישראל

אשר גל ט' באב

בְּאַחַד מֵיָמֵי אָב
נִסְעַתִּי עִם אֶהוֹבָתִי
אֶל הַמֶּתְפַלְלִים בְּכֶפֶר.
בְּרַדְיוֹ הַקָּרִיז אָמַר:
"בְּשֵׁל הַצּוּם תִּשְׁמַע מוֹזִיקָה שְׂקֵטָה."
ז'וֹאֵאוֹ ז'יִלְבֶּרְטוֹ הֵחֵל לְשִׁיר בְּקוֹלוֹ הַמְּלֻטָּף
אֶת "הַנְּעִרָה מֵאִפְנֵימָה"
אֶסְטֵרוֹד רֵעִיתוֹ הַצְטֵרְפָה בְּקוֹלָהּ הַיְלֻדוֹתִי.
כְּמוֹ לֹוֹי הַמְנַגֵּן בְּבֵית הַמְקֻדָּשׁ
סֵטֶן גֵּץ לִוְיָהּ אוֹתָם
בְּסִקְסוֹפּוֹן מְזֻהָב
הַתִּיפַח עַל אֶהָבָה שֶׁהִסְתַּלְקָה מֵהָעוֹלָם
וְעַל שְׁנֵאת הַחֲנָם.

70
למדינת ישראל

נורית צדבונים לחיות בעברית

אחת שנה מבדילה ביני ובין המדינה.

לי היא לא רק שטח גבול צבא ופוליטיקה
לי זו ארץ דבש מתקה, אדמה שמים ים,
מקום של שיבה, מקום של שיבה
מקום שבו להיות יהודיה זו אהבה.

אחת שנה מבדילה בין ארצי שזקנה
ואני אחותה הקטנה, אבל היא הצעירה
ואני האשה שבגרה. היא קיר עצבת ואזוב
כאן לעד, אני בבוא יומי אסתר לבד ואעזב.

מחזיקה אצבעות לארץ כזאת
יודעת לשרד אלפים שנות ועוד.
ובלחש חרישי נושאת אני תפלה
ששנאת חנם בין עם ואדם
לא תשא על כפיה קללת
אסון ובית שלישי לחרבון.

שבועים ושבע מאות פנים לזו הארץ
על בניה, רגביה, שמיה וימיה
אותה אני אוהבת לא כי אין לי ארץ אחרת
לא מחסר בררה, אוהבת כי רק אותה אני מכירה.

כאן נולדתי כאן נולדו לי ילדי ובין בעלי הברית
רק כאן אפשר לחיות באמת בעברית.

70
למדינת ישראל

רותי ויטל-גלעד אבין מדי

אָבִיךָ וְהַחֲרָמוֹן נִסְתָּר.
הֶהָרִים מְטִשְׁטִשִּׁים כְּמוֹ
פְּרִלְמָנֵט זְקָנִים מְקוֹמִיִּים,
שְׂמוּטֵי רֹאשׁ אֶל מוֹל תְּנוּעָה חוֹלְפֹת.
הַעֲמֵק מְצִדּוֹ מִשְׁתַּדֵּל יוֹתֵר,
חוֹשֵׁף מוֹשְׁבָה, עֵרָה, מְבַלְעֵת יְרֵקָה,
עַד שֶׁהַשֶּׁמֶשׁ מֵהַבִּילָה גַם אוֹתוֹ.
רֹאשׁ פְּנָה.
מְקוֹם פֶּשַׁע שְׂאֵלִיו אֲנִי חוֹזֵרֵת.
הַפֶּשַׁע הוּא שְׁלִי.
כְּתִיבָה.
אַתָּה, רֹאשׁ פְּנָה, שְׂתַפָּה.
מְרַצָּה, מְנַסָּה
אָבֵל אָבִיךָ
הַחֲרָמוֹן שׁוֹב לֹא טוֹרֵחַ
וְהַפֶּשַׁע מִמָּאֵז לְהִשְׁתַּלֵּם.

70
למדינת ישראל

גיל יצחק דרוש מנהיג

כשהעירו את בן-גוריון ועזרו לו לשבת על המיטה לקח זמן עד שדיבר. זה היה בהחלט מובן אחרי התהליך שעבר. אחרי מספיק זמן כדי שיתאושש הסבירו לו מה קרה. הוא לא קלט על מה דיברו הרופאים, כך העריך כי כולם היו בחלוקים לבנים, וכל הזמן שאל רק "איפה פולה?" המדענים הסבירו שהם החזירו אותו לחיים. אחרי כן נכנסו לכל הפרטים הטכניים על אודות שיבוט, מניפולציה גנטית, די-אן-איי, שרק גרמו למנהיג האלמותי לצנוח חזרה אל המיטה. הם עזבו אותו לנפשו. יהיה מספיק זמן בשביל להסביר לו את מציאות חייו החדשה.

כשהמנהיג הגויז הבין מה עשו, הוא רצה דבר ראשון להגיע אל מראה. הם הכניסו לחדרו הפרטי מראה גדולה שכל בבואתו השתקפה בה. הנה הוא, בשער הייחודי והפרצוף המחייד. מה שהיה חסר בתמונה זה אך ורק מכנסי חאקי. כשהיה מוכן לדבר הם הסבירו שהצליחו ליצור אותו מחדש. "כאילו נולדת מחדש", אמרו, "עם אותו הרכב גנטי של בן-גוריון המקורי עליו השלום." הם הסבירו שהפעולה הזאת דרשה כמות אנרגיה עצומה ומשאבי כסף אדירים אך ורק כדי להחיות את המנהיג האהוב. בן-גוריון – ונמשיך לקרוא לו כך גם אם היה שיבוט בלבד – שאל כמתבקש: "למה? מדוע החזרתם אותי לחיים?" שאל והתפעל מכל האלקטרוניקה שהבהבה וצפצפה בחדרו.

"דרוש מנהיג", אמרו. "אזלו המנהיגים האמתיים, השורשיים בארצנו." הוא סירב להאמין שזה מה שנשאר מהמורשת שלו אחרי כל כך הרבה שנים. "משני מיליון אנשים אין אף מנהיג?" הם העמידו אותו על טעותו ושני מיליון אנשים חיים רק בתל-אביב רבתי, אבל העובדה כשלעצמה נכונה: לא נותרו מנהיגים בעלי יכולת, כריזמה ויושר במדינת ישראל.

70
למדינת ישראל

”אבל אני לא מהתקופה שלכם,“ אמר, ”אני זר לכל מנהגיכם, זה כאילו אני חי על הירח.“ הוא מיהר לשאול אם יש מצב שאכן חיים על הירח, כי בעת המוזרה הזאת הכול ייתכן. ”הכול תלמד. יש היום דרכים להכניס את המידע הישר לראש שלך,“ אמרו, ”יושר, כנות, אמונה בדרך, אלו הם דברים שיש לך או שאין לך. אי אפשר להעניק אותם בשום דרך חוץ מדרך הטבע.“

בן־גוריון חשב. המצב היה מסקרן. מעניין אפילו. כשהסכים הוא הוסיף: ”בתנאי אחד.“ מה כבר יבקש המנהיג הגוי ששובט מהעבר, הם חשבו. בית גדול? מכוננית שרד? לנסוע לחוץ לארץ כמה פעמים בשנה?

”תשבטו את פולה,“ הוא פסק וסידר את שְׁעָרוֹ הלבן, סימן ההיכר הכי בולט שלו למעט גובהו. פולה לא הייתה בשום קנה מידה חלק מהתכנית. עם כל הכבוד לגברת הראשונה, לה ולמאפיה הידועים מספרי ההיסטוריה, היא לא הייתה דמות אייקונית מהעבר שצריך לשבט.

”זה בלתי אפשרי,“ הם פסקו. הם ניסו להסביר שהצליחו לשבטו רק בגלל שמישהו מצא שְׁעָרָה בצריף שלו בשדה בוקר. ”בלעדי זה לא היינו מצליחים.“

הוא ענה שבאותו הצריף יש קופסת מתכת שמכילה קצוות שערות של פולה. הם ידעו זאת כמובן ולכן ניסו להסביר לו, למנהיג הקטן, שכמות האנרגיה שדורש תהליך כזה פשוט בלתי אפשרית לביצוע יותר מפעם בשנה. והם עוד הסבירו לו, שנוסף על מנהיג מדינה, ראש הממשלה שהוא אמור להיות, הם חשבו לשבט גם את רבין, אולי את משה דיין, כי גם מנהיג ראוי לצבא אין ממש בימים אלו. בכל הכבוד לפולה – ואת זה הם לא אמרו לו, רק חשבו בלבם – פולה היא לא רבין או משה דיין. בן־גוריון לא היה מוכן לשמוע על כך. ”או שיש לצדי את פולה או שתחזירו אותי לאדמה,“ הוא פסק במבט בן־גוריוני טיפוס. התכנסה ועדה. אפילו שתיים. והם דנו במשמעות שדרש המנהיג.

70
למדינת ישראל

יהודית שרייבר מר ישראלי

פגישה אקראית עם מר ישראלי לימדה אותי הכול עלינו.
"מה קורה אחי"? שאלתי.

"יהיה בסדר. אוכל קצת כאפות כמו כולם," משיב ללא היסוס וטופח על כתפי.

מר ישראלי לבוש מכנסי ג'ינס דהויים, חולצה משובצת תלויה ברישול-מה על גופו הצנום וכובע מצחייה מסתיר את פניו המיוזעות. על כתפיו מונח תיק גב קטן ובידו טלפון סלולרי שלא מפסיק להתריע על הודעות נכנסות חדשות.

"תמיד ממהר... נורא עסוק.. נכון?"

"ממהר ולחוז. איזו מדינה... כולם רוצים הכול כאן ועכשיו," אומר מר ישראלי, לחייו סמוקות והוא מוחה בשרוולו את אגלי הזיעה המבצבצים על מצחו.

"בכל זאת קפה? עליי."

"בקטנה. אני מזמין."

"יאללה, סבבה. העבודה לא תברח."

בבית קפה קטן בקרן רחוב יושבים יחדיו מר ישראלי ואני.

בחורה צעירה חולפת, שערה אדמוני ונזם גדול באפה, היא לועסת מסטיק בתנועות פה מהירות ומול בית הקפה נמרח על פניה בלון של מסטיק, אחריה מגיח מתנשף בחור רכוב על אופניים במהירות רבה, נתקל בבחורה והיא מועדת קלות.

בלי להביט לאחור ממשיך הנער לדהור על אופניו, תוך כדי כך נתקל ברגליהם של עוברים ושבים המתהלכים לתומם על המדרכה.

שני אנשים מעונבים אוחזים בידם תיקי "ג'יימס בונד" ומשוחחים בפינת הרחוב בכובד ראש, קרוב לוודאי עורכי דין, וילד מנומש בהבעת פנים חצופה למדי מצמיד את אפו לזוגית חלון בית הקפה וחורץ את לשונו לעבר היושבים.

70
למדינת ישראל

"ארץ ישראל היפה," צוחק מר ישראלי.

ממתינים בשקט למלצר המתמהמה, בוהים בצג הטלפון הסלולרי.

"תגידי, מר ישראלי, תמיד היה כאן ככה?"

"כשהייתי נער ישבתי עם החבר'ה על הברזלים ופיצחתי גרעיני חמנית,

שלחתי מכתבי אהבה מבושמים בכתב יד, חלמתי בעברית, רקדתי הורה

והערצתי את יהורם גאון. צבר אמיתי. קצת עוקצני אבל מתוק ועסיסי."

המלצר מגיע עם הקפה ואנחנו לוגמים ממנו בהנאה.

"מר ישראלי, מי אתה עכשיו?" אני שואל.

"אני הפקיד ש'חופר' ללקוח, האיש שאף פעם לא עומד בתור,

הישראלי שאומר: 'עזוב אותי, רד ממני, אתה יושב לי על הווריד,

עוף לי מהעיניים, חבל'ז'."

"אני הנער במכנסיים הקצרים והסנדלים התנ"כיים, האיש במעיל השחור

הארוך שכיפה מכסה את ראשו, בידו סידור והוא ממהר להניח תפילין.

השכן שיורד מהקומה האחרונה של הבניין עם שקית הזבל המטפטפת

ומכתימה את חדר המדרגות שזה עתה נשטף, הנער המשחק כדורגל

בגן המשחקים בשעות הצהריים, הנהג שצופר ללא הפוגה ולבסוף עוקף

במכוניתו בחוסר זהירות את נהג המכונית שלפניו, מנופף בידיו ומגדף

ללא הרף את כל העולם ואשתו וצופה במשחק כדורגל גרוע שאוכל

כאפות. אני ישראלי שבפיו קיתונות של תלונות על החום, על הממשלה,

הכנסת, הפוליטיקאים והבוס בעבודה."

"דחילק, מר ישראלי, אתה נשמע על הפנים."

"רגע רגע, אמרתי מתוק מבפנים."

"אה... נכון," חייכתי אל מר ישראלי. "יש מר ויש מתוק?"

"באלוהים שיש! לב ענקי ונשמה, קרבי, כי זה הכי אחי, יודע להסתדר

כי לא נולדתי באוטובוס, זורם, חולה על המשפחה ועל החברים,

מת להמציא פטנט חדש, סלב אמתי."

"מר ישראלי, ירד לי האסימון. אתה חבר סוף הדרך, באמת אחלה,

סחתיין, אתה מלך. שורשיך נטועים עמוק באדמה זו, אתה אוהב כמוני

פלח אבטיח אדום ועסיסי ועליו קוביות גבינה מלוחה, קרטיב לימון צהוב

שמטפטף ומכתים את החולצה וקציצות פלאפל טבולות בטחינה לבנה

ונוזלית.

70
למדינת ישראל

להסתלבט על חוף הים ביום קיץ חם, לתפוס גלים, לגלוש בשלג
הישראלי על שקית ניילון ולשרוף עוד שבת של כדורגל.
”אתה נאמן לטבע הישראלי, תר אחרי האירוסים היפים על הר הגלבוע
ומביט בהשתאות על מרבד הכלניות הצובע את השדות באדום.
איזה באסה שאנחנו לא נפגשים יותר.
אני אוהב אותך סוף הדרך ויש מצב שאלך אחר־כך
עד סוף העולם שמאלה.”

70
למדינת ישראל

ריקי שם טוב

חוזה המדינה שבתוכי היה אבי

חוזה המדינה שבתוכי היה אבי
זקן סוער כסה פניו
מכנסי חאקי רחבים צדם כיסים גדולים
עולם ומלואו טמון בם מעות רועשות
פנקס קפת חולים ורשימת החוב
במכלת של אהרן
כשהיה מכחכח בגרונו
הצפרים היו עפות בבהלה
ממעקה המרפסת
ואמי מנידה היתה ראשה מצד לצד
ומחייכת
חוזה המדינה שלי למד אותי שירת עשבים
ורקוד עצי ההדר בחצר הגדולה
על פוליטיקה רעשנית של תרנגולות
ועל תורת האהבה של היונים
בשובב המלכותי
סמוך לגדר של סוראיה השכנה
הגשם היה אהבת חייו
ומראה ניצן פטרוזיליה חדש בערוגה
היה כהכרזת המדינה
עם זקוקים
מאירי שמי לב.

70
למדינת ישראל

טלי בס תפסיק כבר להסתכל בי!

תפסיק כבר להסתכל בי!
 תפסיק כבר להסתכל בי ולחייך!
 אתה יושב לך ממסגר על המדף בסלון, יושב ומחייך.
 מה אתה מחייך? מה אתה שמח
 אתה לא מבין בכלל כמה שזה קשה.
 זה כל כך קשה שכואב לי בעצמות.
 ואנשים משקרים, זה לא נהיה קל יותר עם הזמן.
 זה קשה שאמא לא מפסיקה לבכות
 גם ברגעים שהיא מחייכת.
 וזה קשה שאבא כבר לא אוהב כמו בעבר
 כנראה בגלל שאני מזכירה לו אותך.
 וזה קשה שאני
 אני מתגעגעת אליך.
 אני מתגעגעת אליך מאד.
 אני רוצה שתחזר כבר,
 שתבוא כבר ותמשיך להיות האח הגדול שלי.
 אני רוצה שנעשה מה שאחים עושים יחד,
 אני רוצה שתקח אותי למקומות ותציג אותי כאחותך הקטנה.
 אני רוצה שמישו יקרא לי אחותי הקטנה!
 אתה עוד צריך ללמד אותי כל כך הרבה דברים,
 ואפילו לא הספקתי להגיד לך כמה שאני אוהבת אותך וכמה
 שאתה חשוב לי
 וכמה שאני גאה להיות אחותך.
 ואתה הלכת.

70
למדינת ישראל

הִלַכְתָּ בְּלִי לְהוֹדִיעַ.
פָּשׁוּט הִלַכְתָּ בְּלִי לְהַפְרֹד.
וְאַתָּה הִלַכְתָּ גַם שְׂמַחַת הַחַיִּים שְׁלָנוּ וּבְמִקוּמָהּ הִגִּיעוּ הָעֶצֶב וְהַקִּשְׁי.
יֵשׁ לָךְ מִשָּׁג בְּכָלֵל כַּמָּה קָשָׁה זֶה לְאַהֲבַת בֶּן אָדָם שְׂמֵת?
הוּא אִף פַּעַם לֹא יִחְזִיר לָךְ אֶהְבָּה.
אֲנִי זוֹכֵרֶת שְׁלִפְנֵי שְׂחֻזְרֶת לְבָסִים, נִכְנָסְתִי אֵלֶיךָ לְחֹדֶר, אַתָּה יֹשֶׁבֶת
עַל הַמְּטָה וְאַרְגָּנֶת אֶת הַבְּגָדִים בְּתִיק הָעֲנָקִי שְׁלָךְ בְּלִי לְדַעַת שְׂאַתָּה
בְּכָלֵל לֹא תִצְטָרֶךְ אוֹתָם.
וַיּוֹם לִפְנֵי זֶה אִמָּא כְּבָסָה לָךְ אוֹתָם וְהוֹסִיפָה מְרַכֵּף כְּדֵי שְׂיִהְיֶה לָהֶם
רִיחַ טוֹב וַיְהִיו רַכִּים.
סָתָם, סָתָם הִיא הוֹסִיפָה.
אֲנִי הִסְתַּכַּלְתִּי בָךְ.
אֵלּוּ רַק יִדְעַתִּי שְׂזֹאת הַפַּעַם הָאַחֲרוֹנָה שְׂאַנִּי רוֹאֶה אוֹתָךְ הַיִּיתִי
מִסְתַּכַּלֶת יוֹתֵר טוֹב וְהַיִּיתִי מְחַבֵּקֶת אוֹתָךְ יוֹתֵר חֲזָק, אֲבָל לֹא יִדְעַתִּי.
מִנֵּין הַיִּיתִי צְרִיכָה לְדַעַת? גַּם אַתָּה לֹא יִדְעַתָּ.
בַּיּוֹם שְׂזֶה קָרָה לֹא בְּכִיתִי.
אֲפִלוּ לֹא הַיִּיתִי עֲצוּבָה,
אֲבָל כְּעֵסְתִי.
כְּעֵסְתִי כָּל כֹּף וְצָרְחָתִי.
כְּעֵסְתִי עַל הַמְּדִינָה וְעַל הַמְּשָׁלָה וְעַל הַמְּלַחְמוֹת וְעַל הָאֲנָשִׁים.
וְכְעֵסְתִי עַל הַיְהוּדִים וְעַל הָאָרֶץ שְׁלָנוּ.
כְּעֵסְתִי עַל זֶה שְׂאַנְחָנוּ מְאַבְדִים כָּל כֹּף הַרְבֵּה אֲנָשִׁים בְּשִׁבִיל לְחִיוֹת פֹּה
וְשְׂזֶה לֹא שְׂוֶה אֶת זֶה בְּכָלֵל.
צָרְחָתִי שְׂאַנִּי לֹא רוֹצֶה לְגוֹר פֹּה יוֹתֵר וְשִׁנְמָאָס לִי וְאַנִּי שׂוֹנֵאת אֶת כָּלָם.
וּבְמִיחָד אֶת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שְׁלַקְחָה אֶת אַח שְׁלִי,
אֶת הָאֵחַ הַיָּקָר שְׁלִי שְׂמֵת בְּשִׁבִיל לְהִגּוֹ עָלֶיךָ.
אַתָּה בְּטַח הַיִּיתָ מְתַעֲצָבִין עָלַי אִם הַיִּיתָ שׂוֹמֵעַ אוֹתִי בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם.
אַתָּה בְּטַח הַיִּיתָ תּוֹפֵס אוֹתִי וְאוֹמֵר לִי לְהִרְגֵעַ,
אוֹמֵר לִי לְנַשֵּׁם עֲמַק וּלְהַבִּין שְׁכָל מֶה שְׂאַנִּי אוֹמְרֶת עֲכָשׁוּ זֶה לֹא מֶה
שְׂאַנִּי בְּאֵמַת חוֹשֶׁבֶת,
שְׂאַנִּי סָתָם כּוֹעֵסֶת וְשִׂהָאָרֶץ שְׁלָנוּ שְׂוֶה אֶת זֶה.

70
למדינת ישראל

אָבֵל אֶתָּה לֹא שָׁמַעְתָּ אוֹתִי בְּגִלְלֵי שְׁהִיִּיתָ מֵת, אֲזַ צְרַחְתִּי.
וְעַכְשָׁיו אֲנִי יוֹשֶׁבֶת וּמְסַתְּכֶלֶת בְּתַמוּנָה שְׁלֶךָ בְּסֻלּוֹן.
מְחִיךְ אֵלַי, כָּל כֹּף שָׁמַח.
חוֹשֶׁבֶת עָלַי וְעַל זֶה שָׁאַתָּה לֹא פָה אֶתִי,
וּמְבִינָה שְׁאֲנִי צְרִיכָה לְאַהֲבֵךְ אֶת הַמְּדִינָה שְׁלָנוּ בְּגִלְלֵי שְׁאֲנִי אוֹהֶבֶת אוֹתָךְ,
וּבְגִלְלֵי שְׁאֲנִי לֹא אוֹכֵל לְחֵיוֹת עִם הַמְּחַשְׁבָּה שְׁהִלְכְתָּ לְשׂוּא.
אָבֵל זֶה קָשָׁה לִי.

וְאֲנִי רוֹצֶה שְׁתֵּהִיָּה פֹה כְּדִי לְעֹזֵר לִי לְלַמֵּד לְחֵיוֹת בְּלַעֲדֶיךָ
וּכְדִי שְׁתַּנְּסֶה לְהַסְבִּיר לִי שׁוֹב וְשׁוֹב וְשׁוֹב כִּמָּה שְׁהֶאֱרִץ שְׁלָנוּ מְדֵהִימָה
וְכִמָּה טוֹב זֶה שֵׁישׁ לָנוּ מְדִינָה.
אֲנִי יוֹשֶׁבֶת עַכְשָׁיו וְכוֹתֶבֶת לָךְ וּבֹאֶמֶת מְנַסֶּה לְהַבִּיז, מְנַסֶּה לְהַזְכִּיר אוֹתָךְ
דְּרָךְ הַמַּלְיָם שְׁלִי. מְנַסֶּה לְהַזְכִּיר אֶת כָּל הָאֲנָשִׁים שֶׁנֶּהְרָגוּ בְּגִלְלֵי וּבְשִׁבִיל
הַמְּדִינָה הַזֹּאת.

אָבֵל יֵשׁ יוֹתֵר מְדֵי חֲלָלִים,
יוֹתֵר מְדֵי אֲלֻמְנוֹת
יוֹתֵר מְדֵי יְתוּמִים
יוֹתֵר מְדֵי כְּאָב,
וּמַעַט מְדֵי מַלְיָם.
וַיֵּשׁ לָנוּ יוֹתֵר מְדֵי יְמֵי זְכָרוֹן
וּמַעַט מְדֵי כַחוֹת...

וְרַק שְׁתַּדַּע שְׁאֲנִי עוֹשֶׂה אֶת זֶה בְּשִׁבִילָךְ.
אֲנִי מְמַשִּׁיכָה לְחֵיוֹת בְּגִלְלֵי שְׁאֶתָּה נִלְחַמְתָּ לְמַעֲנֵי, בְּגִלְלֵי שְׁאֶתָּה נִהְרַגְתָּ
בְּשִׁבִילִי וּבְשִׁבִיל כָּל עַם יִשְׂרָאֵל.
בְּגִלְלֵי זֶה אֲנִי מְבַטֵּיחָה לָךְ שְׁאֲנִסֶּה לְהַבִּיז אוֹתָךְ כְּדִי שְׁאוֹכֵל לְהַמְשִׁיךְ
אֶת דְּרָכְךָ וְלִשְׁמֹר עַל הַמְּדִינָה שְׁלָנוּ.

אֲנִי אוֹהֶבֶת אוֹתָךְ, אַח יְקָר שְׁלִי.

70
למדינת ישראל

אביבית לוי אימא שלי היתה מורה לערבית

אָנִי זֹכֶרֶת אֶת הַשִּׁיר
שֶׁלְמָדָה בַּשְּׁעוֹר הַרְאִשׁוֹן:
"וּוִיךְ אַנְתְּ סֵאכּוֹ, יָא תְלִמִיז?"

כְּשֶׁרָצְתָה לְלַמֵּד שְׂאֵר יְרָקוֹת
הַבִּיאָה סֵל לִכְתָּה וְהוֹצִיאָה:
גִּזְר, בְּטָטָה, חִיָּאָרָה, בְּנִדוּרָה

יִדְעָתִי, כָּאֵן הַמְּלִים לֹא נִדְרָשׁוֹת
כָּאֵן רֵיחַ חֲרִיף

מִכָּה בְּנִחִירִים בּוֹזְכְרוֹנִי
רָצָה אַחֲרֵי סִבְתָּא בְּסִלִּים
מִלְאִים פֶּחַד

שְׁלֹא לְלַכֵּת לְאֵבוֹד
שְׁלֹא לְדַרְךְ עַל מַה שְׁנִשְׁמַט
מִבֵּט

יָד אֹרְבֶת
שְׁלוֹם מֵעֵבֶר לַפְּנֵה
צְעָקוֹת פּוֹרְחוֹת מִכָּל צֵד
רַק כָּאֵן

קוֹנִים עַל הַסִּפּוּן.

70
למדינת ישראל

רינת מצליח ואני המשורר

אֶת אֶרְצִי
וְאֲנִי הַמְּשׁוֹרֵר
כּוֹתֵב שִׁירָתִי
תּוֹמִים נִקְבָּצִים
נִרְקָמִים בְּשִׂדּוֹתַי
וְהִלַּחַז מִתְנַגֵּן
בְּזֶרְמֵי נִחְלִיף.

וּנְתַתִּי בָּךְ סִמְנִים
שְׂבַעַת הַמִּינִים
בְּרוּכֵי שָׁמַיִם
צְמִיחָה וּפְרִיחוֹת
וְקִבוּץ גְּלִיּוֹת.

נוֹשְׁקֵת לְאֲדָמָתִי
נֶאֱחָזֵת בְּשָׂרְשִׁיךָ
חֲזוֹן, אֲמוֹנָתִי
הֵם גֵּר לְרַגְלִיךָ
כְּשִׁירַת הַלֵּב.

וְאֲנִי הַמְּשׁוֹרֵר
כּוֹתֵב שִׁירָתִי
מִיִּתְרִים מִיִּתְרִים
עַל פְּלָגֵי מַיִם
נִפְעָם מְבַרִיאָתִי.

70
למדינת ישראל

נעם ויסמן הברדלס

עוֹלָם שְׁנַעְעָלָם שׁוֹחֵק נִיבִיּוֹ
מִי יִזְהֶה עוֹד בְּחֻקִּים חֻקִּיו?

עִם שְׁמִתְנַכַּל לְמִיטִיבִיּוֹ
וְנוֹהֶה בְּעוֹרוֹן אַחַר עוֹשֵׁקִיו
הוּא עִם אֲשֶׁר יְהִירוֹתוֹ
גְּדוּלָה אַף מְעַלִּיבוֹתוֹ

רַק בְּכַבּוּדוֹ הַמְּפַקֵּק תּוֹלָה זְהִירוֹתוֹ
וְאֵלּוֹ זוֹלָתוֹ מִזְכָּרֶת לְאֱלִימוֹתוֹ
מִתַּחַת לְרַגְלֵי צְבוּעַ בְּתֵאוֹה נְדָרָס
מוֹטָב הָיִוֹת נָתוּן בְּצַפְרָנֵי הַבְּרָדְלָס.

גִּרְעִין הַנֶּפֶשׁ בְּסִכּוּן שֶׁל קְצָבִים נִפְרָס
גְּבֵרֶתִי דְאֲשַׁתְקַד עֲתָה שְׁפָחָה דָּלוּ
אֲבָל הַמוֹזִיקָה הַנְּכוֹנָה עוֹד מְעוֹרְרֶת בִּי רִקּוּד
וְהַשִּׁירִים בּוֹנִים מְקַדָּשׁ לְאַהֲבָה עֲמוּד אַחַר עֲמוּד

בְּשַׁחַר וְאֲשַׁמְרֶת אַחֲרוֹנָה שֶׁל צְבָעֵי נִגּוּד
בְּצַפְרָנֵי עוֹד נֶאֱחָז – לֹא הַכֵּל אֲבוּד.

70
למדינת ישראל

עדי פלד-שריג תה בחלב

יום אֶחָד נֶעֱמַד רוֹעֲדִים מוֹל בֵּיתְכֶם וְנִלְחַשׁ
פּוֹתִיחַ אֶל בָּאב
פּוֹתִיחַ אֶל בָּאב.
מִתּוֹךְ צִיּוֹת אֵלֶם הִדְלַת תְּפִתָּה,
נִגִּיד בְּעֵינַיִם כְּבוֹשׁוֹת כִּי בָּאנוּ
לְשִׁהוֹת בְּצֵל כְּאַבְכֶם.

נִשְׁב

יִחְדוּ

בְּסֵלוֹן, אוֹ עֲדִיף בְּמִטְבַּח
תְּצִיעוּ קֶפֶה שְׁחֹר
אוֹ בּוֹרֶשֶׁט אוֹ תֵה בְּחֵלֶב.
נִהְיָ מִפְתָּעִים.

תִּסְפְּרוּ עַל גַּעְגּוּעִים לְמוֹלְדָת,
עַל עֲצִים עֲקוּרִים, עַל בִּיּוֹב שְׁנִסְתֶּם,
עַל הַשְּׁפֵלָה, עַל מַחְסוּמִים,
עַל יְלָדִים מֵתִים,
תְּצַטְטוּ שׁוֹרָה שֶׁל לֶאֱה גוֹלְדֵבֶרְג.
אָנוּ נִקְשִׁיב
נִשְׁמַע
שְׁקֵט יִהְיֶה.
נִהְיָ מִפְתָּעִים.

70
למדינת ישראל

אז תפרסו מזרנים לכאבנו
תמתחו מעליהם סדינים נקיים.
נספר על געגועים למולדת, על פחד,
על פגועים, על שואה מכל הסוגים,
על ילדים מתים,
נצטט שורה של נגיב מחפוז.
אתם תקשיבו
תשמעו
שקט יהיה.
תהיו מפתעים.

אחר כך גלף
ושוב נחזר אליכם
גלף ונחזר,
שוב ושוב עד שיום אחד
תגיעו אלינו אתם.
נצחק בעצב על משגעים משני הצדדים
נבכה בשמחה על הילדים החיים,
נאכל חומוס או
סושי או פאי.
נהיה כלנו מפתעים.

נתקדם עוד צעד ועוד צעד
לאט כמו חרדה
מהר כמו חדשות.

70
למדינת ישראל

נְעַבֵּר לְגוֹר יַחַד,
אֲהַבָּה אֲהַבָּה נְרִדָּה,
נוֹצִיא בְנֵי־יְקוּת רְסִיִּסִי פָּגוּז מְשֻׁרְרֵינוּ
הַקְּפוּצִים,
נִלְטֵף וְנִסְגָּר פְּצָעִים עַל פְּצָעִים.
נִתְכַּנֵּן חֲתָנָה, נִפְרִיחַ לְשָׁמַיִם יְרִיחוֹת
שֶׁל שְׂמֻחָה,
לֹא נִלְדָּה לְפִגְשׁ אֶת הַהוֹרִים.

70
למדינת ישראל

רחלי אברהם-איתן יושבי אוהלים ויושבי מסכים

רְחַקְנוּ מֵאֲבוֹת יוֹשְׁבֵי אֲהָלִים
שְׁנוֹת אֹר
סְטִינוּ מֵעֵץ הַדַּעַת וּמִגֵּן הַחַיִּים
נִטְשָׁנוּ אֲדַמַּת הוֹרְתָנוּ,
סִכַּת שְׁמִינוּ.
נִשְׁמָה דוֹאָה בַּמְרָחֵב
נִלְכְּדָה אֶל מִסֵּד הַמַּחְשֵׁב, הָאִפּוֹד וְתוֹלְדוֹתָיו
בְּלִינוּ בַּפֶּרֶק הַטֶּכְנֹלוֹגִיָּה
לְקַרְעַ אֶת הַזְּמַן בְּפִי־סְבוּק וּבְאֵי־מִילִים אִין־סֵפֶר
לְקַשֵּׁר קִשְׁרִים קָלִים כְּרוּחַ בְּכָל עֵת
שְׁחַרֲרִית וְעַרְבִית וְחוֹזֵר
וְאִין בָּהֶם לְמֵלָא בְּטוֹן שְׁטוּחָה
שְׁמָחָה וְחֵם הַלֵּב.
שָׁבַת אַחִים שְׁכֵם אֶל שְׁכֵם סְבִיב מְדוּרָה נִשְׁכַּחַת
לֹא מְצִיתָה עוֹד נִשְׁמָה.
גַּעְגּוּעַ לְאַרְח אָבוֹת צוֹבֵט
מְרוֹקוֹן אֲוִיר מְרָאוֹת
עֲכָבֵר מְתָרוֹקוֹן מְסוֹלְלוֹת מְצִיב אֶת הַזְּמַן הָרִיק
מְבַטֵּל לְרַגַע הַסֵּגֵד לְמִסֵּד עַד לְהַמְרָה
וְאִין זְמַן לְחֻשֵׁב
וְאִין זְמַן...
אִין.

שוּבֵי שׁוּבֵי הוֹרְתָנוּ.

70
למדינת ישראל

עמית נגלר אז מה משיח

אֶתְמוּל בְּעֶרְבַּ הַמְּשִׁיחַ הַגִּיעַ
בְּאֲמֻצֵּעַ תְּחִזִּית מְזֻגַּ הָאֵוִיר
הוּא נִכְנָס לְאֶלְפֹן עִם הַחֲמוֹר הַלָּבֹן

וְחִידָה.

רַבּוֹת אֲנָשִׁים הִתְאַסְּפוּ בְּכַפֵּר הַמְּדִינָה
זֶהוּ שׁוֹב שָׁמָּה.

לֹא הָיָה מְקוֹם וְלֹא הָיָה אֵוִיר
אֲבָל הָיְתָה אֵוִירָה וְסִבְלָנוֹת.
כָּלֵם חֲכוּ שֶׁהַמְּשִׁיחַ יָבוֹא עִם הַגְּבִיעַ שֶׁל הַחַיִּים.

אַחֲרֵי יוֹמִים הִתְחִילוּ לְהִתּוֹכַח
אִם הַמְּשִׁיחַ סִפְרָדִי אוֹ אֲשְׁכְּנָזִי.
וְכִשְׁזָה כְּמַעֲט הוֹבִיל לְמִכּוֹת,
הַמְּשִׁיחַ חִידָה בְּנִימוֹס,
עָלָה עַל הַחֲמוֹר הַלָּבֹן
וְחָזַר הַבֵּיתָה.
לְחַיִּים.

70
למדינת ישראל

נועה לקס ישראל

פרפרזה לשירו של
אלן גינסברג
"אמריקה"

יִשְׂרָאֵל, נָתַתִּי לָךְ הַכֹּל וְעַכְשָׁו אֲנִי כְּלוּם.
יִשְׂרָאֵל, שְׁנַקְל וְשִׁמוֹנִים אֲגוּרוֹת, י"א בְּאֶדְר הַתְּשֻׁעָ"ח.
אֵינְנִי יְכוּלָה לְסַבֵּל אֶת הַמַּחְשְׁבוֹת שֶׁל עֲצָמִי.
יִשְׂרָאֵל, מָתִי תְּסִימֵי עִם הַכְּבוֹשׁ?
לְכִי לְשִׁפְשֹׁף אֶת כַּפַּת הַבְּרוֹזֶל שְׁלָךְ.
אֲנִי לֹא מְרַגֵּיֶשָׁה טוֹב, אֶל תְּפָרִיעֵי לִי.
לֹא אֶכְתֵּב שִׁירִים עַד שֶׁהַפִּיבְרוֹמִיאֵלְגִיָּה שְׁלִי תֵעָבֵר.
יִשְׂרָאֵל מָתִי תִתְרַכֵּי?
מָתִי תִפְשֹׁטִי אֶת הַמַּדִּים שְׁלָךְ?
מָתִי תִבְיִטִי עַל עֲצָמֶיךָ דְרָךְ הַקְּבָרִים?
מָתִי תִהְיִי רְאוּיָה לְאַלְפֵי הַסְּמוּלָנִים שְׁלָךְ?
יִשְׂרָאֵל, מָתִי תִסְחָרִי עִם סְעוּדִיָּה?
נִמְאָס לִי מִהִדְרִישׁוֹת הַמְּטַרְפוֹת שְׁלָךְ.
מָתִי אוֹכֵל לְלַכֵּת לְסוּפֵר וְלִרְכֹּשׁ מֶה שְׁאֲנִי צְרִיכָה בְּזִכּוֹת הַיְפִי שְׁלִי?
הַבִּירוֹקְרַטְיָה שְׁלָךְ גּוֹרֶמֶת לִי לְרִצּוֹת לְהִיּוֹת קְדוּשָׁה.
תִּיבֵת לְהִיּוֹת דְרָךְ אַחֲרֵת לְיֹשֵׁב אֶת הַיּוֹכּוֹחַ בִּינֵינוּ.
חֲדָשִׁים לֹא קָרָאתִי עֵתוֹן, כָּל יוֹם פּוֹלִיטִיקָאִי אַחַר מְאָשֵׁם בְּשִׁחִיתוֹת.
יִשְׂרָאֵל, עֲדִין לֹא גָלִיתִי לָךְ מֶה עָשִׂיתְ לְאַבָּא אַחֲרֵי יוֹם כּפּוֹר.
יִשְׂרָאֵל, אֵת לֹא רוּצָה עַכְשָׁו עוֹד מְלַחֲמָה, נְכוּן?
הָאִירָאֲנִים הָאֵלֶּה וְהַפְּלִסְטִינִים הָאֵלֶּה וְהָאִירָאֲנִים הָאֵלֶּה וְהַפְּלִסְטִינִים.
הָאִירָאֲנִים הַזֵּאת רוּצָה לְהַשְׁמִיד אוֹתָנוּ עַכְשָׁו, הָאִירָאֲנִים הַזֵּאת
יֵשׁ לָהּ שִׁגְעוֹן גְּדוֹלוֹת.
הָאִירָאֲנִים הַזֵּאת רוּצָה לְשַׁגֵּר טִיל עַל קְנִיּוֹנֵי עַפְרָה.
יִשְׂרָאֵל, זֶה לֹא צָחוּק.
יִשְׂרָאֵל, זֶה הָרֶשֶׁם שְׁאֲנִי מְקַבֵּל מִצְפִּיָּה בְּחֲדָשׁוֹת.

70
למדינת ישראל

יִשְׂרָאֵל, זֶה נְכוּז?
אִם כֵּן, כִּדְאֵי שְׂאֲגֵשׁ מִיָּד לְעִבּוּדָה!
לֹא שְׂאֲנִי רוֹצֵה לְעִבֵּד בְּהִיטָק עֲשֹׂר שָׁעוֹת בְּיוֹם.
יֵשׁ לִי דִיֶּסֶק לְקוֹלְיָה וְאֲנִי סוֹבֵלֶת מְעַדָּף גְּרוּיִים.
יִשְׂרָאֵל, אֲנִי מְשַׁנֵּסֶת אֶת מְתֵנִי הַדּוֹאֲבוֹת לְמַשִּׁמָּה.

70
למדינת ישראל

גיא ארש לויאן גאולה

חומותי לא נִכְבְּשׁוּ וְלֹא שִׁחְרְרוּ,
הֵן לֹא עֲתִיקוֹת וְלֹא קְדוֹשׁוֹת.
הֵן מֵהַחֶמֶר וּמֵהַלְבָּנִים שֶׁל הָאָרֶץ הַזֹּאת,
וְהִנָּחוּ עַל כַּתְּפֵי הַדְּלוֹת
בְּיַדֵּי גְּנָרְלִים שְׂכוֹרִים וּשְׂתוּמֵי עֵינַיִם.
חומותי נִבְנוּ בְּיַדֵּי הָאֲזוּקוֹת
בְּאֲזָקֵי הַזָּרוֹת וְהַגֵּרוֹת
עַל עַיֵי הַחֲרָבוֹת שֶׁל מְחוֹזוֹת יְלָדוֹתַי.

וְהִנֵּה בָּא הַיּוֹם
וְאֵינִי יֵרָא עוֹד מִנְּפִילַת הַחוֹמוֹת
מִבֵּין הַהֲרִיסוֹת אַחֲלָץ אוֹצְרוֹת –
שְׁבָרֵי מְנַגִּינוֹת
חֲלוֹמוֹת מְאֻבָּקִים
רְסִיסֵי יְלָדוֹת.

70
למדינת ישראל

גאולה שינה צדפים

מִשְׁרֵשֶׁרֶת הַצְּדָפִים
שְׁאֲמֵי אֶסְפָּה בְּחוּף יַמָּה שֶׁל תֵּל אָבִיב
בּוֹקְעוֹת צְעָקוֹת שְׂמִיחָה וְהִתְרַגְּשׁוֹת.
שִׁירָה פּוֹרְצַת בְּשִׁפְת חֵל
שְׁחֹזְרָה מִן הַקֹּדֶשׁ,
וְהִלְמוֹת רַגְלִים הַחֹבְטוֹת
הוֹרָה סְפוֹנְטָנִית בְּרַחֲבוֹת.
וּבְכֹל הַהִמְלָה אָנִי מְזַהָה
אֶת צְחוּקָה הַמְתַּגְּלָגֵל
שֶׁל אֲמֵי הַנְּעֵרָה
וְזַעֲקוֹתֶיהָ הַנְּרַגְּשׁוֹת
”יֵשׁ לָנוּ מְדִינָה.”

70
למדינת ישראל

יוסיפיה פורת מכורה שלי

קצת אחרי שמונה התרווחתי לי בכורסה במכנסיים קצרים, גופייה ופחית של בירה וצפיתי בחדשות כמו בכל סוף יום. אורנה שוב יצאה להפגין ואני נסחפתי לוויכוח הסוער בענייניו של החייל היורה והרשיתי לעצמי להביע את דעתי בקול רם ובתיבול קללות עסיסיות. אז השמיע הסמרטפון את הצליל המודיע על הודעה שהתקבלה. שיט!

"קרה משהו, שימי?" שאלה אורנה בקול לא לה, בניסיון להתגבר על הרעשים שמסביבה. "זה דודי." אמרתי וסיפרתי לה שהוא שלח הודעה בווטסאפ, שהייתה תקרית ושהוא נפצע.

"דיברת אתו? מה שלומו?" היא נשמעה מודאגת.

הסברתי שהטלפון כנראה מנותק ואי אפשר לדבר.

"עזבי את ההפגנה המזורגגת שלך," אמרתי בנחרצות, "ובואי."

הפעם לא התווכחה. קבענו להיפגש בצומת.

עוד לפני שאספה אותי מהצומת וראיתי את פניה גמרתי אומר בלבי לשתוק. כעסתי מאוד, רציתי לצעוק, לגדף, להוכיח לה עד כמה היא

טועה בכל הדעות ה"מתקדמות" שלה. עכשיו את מבינה, אורנה?

הם הרי חיות! את לא רואה על מי את מגינה? חיות! ואם לאחד מהם

היה סכין מה היית אומרת אז? כך רציתי להגיד לה, אבל שתקתי.

כשדודי שלנו שוכב בבית חולים זה לא זמן מתאים לוויכוחים.

לא הייתי צריך לבקש מאורנה לפנות את מושב הנהג. היא קראה אותי כמו ספר פתוח וידעה שהנהיגה מרגיעה אותי. רפרפתי לה נשיקה על הלחי והאצתי את הרכב.

הגענו אליו בדיוק כשהרופאים בדקו אותו ודלת החדר הייתה פתוחה למחצה. הצצתי פנימה.

70
למדינת ישראל

הצצתי פנימה. דודי שכב על המיטה, העין שלו מכוסה בתחבושת, פניו שרוטים ומעט מעוותים. זה לא הפריע לו לפלרטט עם האחות היפה. כשהלכה מעכסת בישבנה הקטן, נקב בה בעינו האחת הפקוחה, וחיוך רחב התפשט על פניו. נרגעתי. הכול עובד בסדר אצל הילד שלי. "היי." קרא לעברנו והתרומם לישיבה. החיוורון שלו בלט לעין וגם הזיפים והזקנקן שעיטר את סנטרו. חיבקתי אותו חיבוק גברי וחזק ואחרי טפיחות הדדיות ו"איך אתה מרגיש?" "ואיפה כואב לך?" "מטפלים בכך יפה פה?" לא התאפקתי יותר ושאלתי: "תגידי את האמת, דודי, מה בדיוק קרה שם?"

הוא הביט בי רגע ומשך בכתפיו. "שטויות, סתם תקרית מביכה." השיב לבסוף והניף את ידו בתנועת ביטול. ואללה! חשבתי ומתחתי את החזה שלי. הילד שלי היה לגבר! "דודי," צחקתי אתו, "לי אתה יכול לספר! גם אני הייתי פעם לוחם!" "עזוב, אין מה לספר." כך הוא אמר.

אורנה לא שאלה כלום. היא ליטפה את זרועו והעיניים שלה נצצו. הבטתי בה וידעתי שברגע הזה היא חושבת כמוני. שהיה לו מזל. שזה יכול היה להיגמר אחרת. המזל לא משחק פעמיים ודי מפחיד לחשוב מה באמת היה יכול לקרות. אולי עכשיו, אני אומר לעצמי, היא תפסיק עם כל הפעילות המטומטמת שלה למען הפלסטינים 'האומללים'. אולי סוף־סוף היא תבין שאין פה על מי לרחם ואין פה עם מי לדבר, ושעדיף לתמוך בחיילים שלנו המסכנים את החיים שלהם במקום לסייע לנבלות שיונקים את השנאה בחלב אמם ושרק רוצים לזרוק אותנו לים. כך חשבתי לי.

נשארנו אתו איזה שעתיים, ופינקנו אותו בכל מיני חטיפים ודברים טובים שהבאנו לו מהבית עד שדודי התעייף. נפרדנו בנשיקות. השעה הייתה קרובה לחצות.

רוח קרירה ציננה את פנינו כשיצאנו את שערי בית החולים. התנועה בכביש הייתה דלילה ושקט מרגיע עטף את הגבעות שמסביב לירושלים.

70
למדינת ישראל

אורנה ביקשה לשמוע חדשות. המהדורה נפתחה בהודעה על תקרית בשכם ועל חייל אחד שנפצע מיידוי אבנים של מתפרעים. את ההמשך לא שמעתי. כיביתי את הרדיו בזעף.

"למה כיבית?" שאלה אורנה.
"השמאלנים בתקשורת בטח יסלפו את העובדות," אמרתי לה,
"ואני לא רוצה לשמוע את זה."

היא לא ענתה. מזל. כי אם היא הייתה מתחילה שוב עם 'צריך להבין אותם, אף אחד לא אוהב להיות תחת כיבוש, ויש להם זכויות' וכל הבלה בלה בלה הזו שלה, הייתי מתפוצץ.

הפעלתי את הנגן. "מכורה שלי, ארץ נוי אביונה" שרה חוה אלברשטיין את מילותיה הנפלאות של לאה גולדברג. המנגינה התבייתה לי בגוף והביסה את שתיקתנו. עיניה של אורנה היו תלויות בחלון. מה עובר לה בראש עכשיו? אני נזכר בפגישתנו הראשונה בדירת הרווקים הקטנטנה של איציק. "תבוא אליי היום," אמר לי בטלפון, "הזמנתי כמה חברים. נעשה שמח." מיד כשנכנסתי הבחנתי בבחורה מתולתלת שישבה על הספה הבלויה בסלון וניהלה ויכוח סוער עם אחד החברים. היא לבשה שמלה בהירה וארוכה מעוטרת ברקמה בדווית. "תכירי, זה שימי, החבר הכי טוב שלי." צעק לה איציק מעל ההמולה. "ומי את?" "אני אורנה." ענתה לי במבטא אנגלוסקסי. "שימי? זה קיצור של שמעון?" שאלה והרי"ש שהתגלגלה לה על הלשון שבתה את לבי. "לא..." צחקתי. "קוראים לי ישראל.. שימי זה קיצור של שמחי, שם המשפחה שלי. כך קראו לי בצבא ומאז אני שימי." הסברתי. "שימי זה דווקא נחמד." אפילו אני שוכח שקוראים לי ישראל. כולם קוראים לי שימי. "אז מה אתך, אתה בעד הנסיגה או נגדה?" שאלה אותי ונעצה בי את עיניה הגדולות. "ברור שנגד!" עניתי לה בקול חזק. "נגד בלאו רבתי!" "למה, אם יורשה לי לשאול?" "למה? כי אסור להשאיר את רצועות הביטחון בידיים של חיזבאללה. זה למה!" אורנה זקפה את ראשה הנאה ואמרה בנחרצות, "ומה עם המחיר? מה עם החיילים שנהרגים כל הזמן?" "ומה עם ההגנה על ישובי הצפון והקרבה שלהם לגבול?"

70
למדינת ישראל

החזרתי לה בלהט. מה יודעת אמריקנית כמוה על ה"בום" הזה ששורק לך מעל הראש באמצע משחק בחצר? מה היא מבינה בפחד של ילד שכבר בגיל שמונה מזהה את השריקה החדה הזאת הממסרת את הרגליים שלך עד שאתה לא יכול לזוז. ההלם משתק אותך אבל אתה ממשיך לעמוד ולצפות בטיל הפוער בור עמוק בשדה ליד הבית שלך ומבעיר אש בשיחים. מסביבך בכי וצעקות ואימהות מבוהלות רצות מחפשות את ילדיהן, ומקוות בכל לבן ששוב היה נס ושאיש לא נפגע. מה מבינה ילדה שגדלה בניו־יורק על הליכה בחשכה, בגוף שחוח מכובד הציוד של גבך כשפגזים נורים מסביב. מישהו צועק: "נפצתי." הפחד מתפשט לך בגוף כשאתה רואה את הדם שלו זורם. חובש. חובש. מישהו צועק: "אש!!!!" ואתה שומע יריות ומישהו מסתער קדימה ואתה לא חושב כבר על כלום, רק מבצע את המשימה. מה היא יודעת בכלל?

מישהו שם תקליט של הביטל'ס. אורנה הביטה בי בריכוז. "רוצה לרקוד?" שאלה והושיטה לי את ידה. "למה לא?" חזרתי לעצמי ואחזתי בידה המושטת. מהר מאוד הונח ראשה היפה על כתפי. "מה דעתך שנמשיך את הוויכוח אצלי בדירה?" שאלתי אותה פתאום. היא חייכה ושפעת תלתליה ריקדו בצהלה.

עכשיו הדהדו מילותיה של לאה גולדברג בחלל הרכב. "מחורבן חומותיך כל אבן קטנה אלקט ואשמור מזכרת." אני מתענג על הנעימה ועל קולה הצלול של חוה, אבל המילים המבטאות את האהבה למדינה שלנו, אהבה המהולה בכאב, פוצעות אותי. העפתי מבט אל אורנה. מעל עשרים שנה אנחנו יחד. עשרים שנה שאנחנו חווים מלחמות, טילים, פיגועים ואינתיפאדות. היא את דעתה לא שינתה.

מה היה בה שכבש את לבי? מה לנערה אמריקנית מניו־יורק ולי – ילד מעיירה צפונית וקטנה, בן שישי במשפחה בת עשר נפשות לבת יחידה כמוה?

70
למדינת ישראל

היינו כל כך שונים, הפכים בדעותינו, במנטליות שבה גדלנו. "בדירה שלנו במנהטן, כך סיפרה לי פעם, "תלויות תמונות של מונה ושל פיקסו." "אצלנו בסלון, השבתי לה, "התמונות היחידות התלויות על הקיר הן של רבנים וצדיקים."

"למלכה אין בית, למלך אין כתר." שרה חוה אלברשטיין בעצב. "אורנה, פניתי אליה בניסיון לשכנעה בפעם המי-יודע כמה, "אולי תניחי עכשיו קצת לפעילויות שלך. תתרכזי בבית, בי, בדודי!" "אני לא יודעת, שימי, אמרה לאחר שתיקה קצרה, "אני צריכה לחשוב על זה."

המצב בארץ הקטנה והמסובכת שלנו, הדאגה לדודי ועל מה שהיה אולי יכול לקרות לו והאהבה שלי לכולם – נמהלו והסתבכו זה בזה. הרגשתי חסר אונים מול הנחישות שהפגינה. איך היא יכולה להיות בטוחה כל כך? כיביתי את הנגן בהתרסה.

את המשך הדרך שנדמתה בעיניי ארוכה מתמיד עברנו בשתיקה. יצאנו מכביש 6 בואכה עין תות ועוד נסיעה קצרה ואורותיה של יוקנעם עירנו נגלו אלינו. נכנסנו שותקים אל מיטתנו הזוגית. מלמלנו "לילה טוב" חפוז וניסינו להירדם.

"הלב נחמץ לראות את הילד שלך שרוע במיטת בית החולים, בפנים שרוטים ובעין אחת עצומה," אמרה כעבור זמן קצר מחבקת את גבי, "לפעמים גם אני חושבת שאתה צודק. מה באמת אמריקנית כמוני יודעת על ערבים, וכל הדיבורים האלה על שוויון זכויות אזרחים וניצול של כובשים לא מתאימים פה בארץ שלנו." אורנה נאנחה, "אתה זוכר מה דודי ענה לי כששאלתי אותו למה הסכים לשרת בשטחים?" שאלה והמשיכה, "למה לא?", כך הוא השיב לי וזקר את סנטרו. 'כי אתה יודע מה אני חושבת, אמרתי לו, 'החיכוך היום-יומי איתם יכול לעשות לך דברים לא טובים.

70
למדינת ישראל

הכיבוש משחית! חזרתי על משנתי. אבל הוא תלה בי את עיניו היפות.
'אין לך מה לדאוג, אימא, ענה לי, 'עם החינוך שקיבלתי בבית ממך
ומאבא שום דבר לא ישפיע עליי, כך אמר. אבל עכשיו אני כבר לא
בטוחה בכלום."

אני מסתובב אליה ורואה איך העצב מתביית בפניה היפים.
"באמת אורנה, מה את צריכה את זה?" אני אומר, "תבטיחי לי, בבקשה,
תבטיחי לי שתפסיקי עם הפעילות הזאת שלך. זה יעשה טוב לכולנו."
"אני לא יכולה להבטיח דבר כזה." היא אומרת.

"למה? למה את לא יכולה?"

"למה?" ענתה לי, "בגלל מרים ונדיה והאישה הצעירה בהיריון ושהייתה
זקוקה לעזרה כדי לחצות את נחלי הביוב כדי להגיע למבנה שבו תוכל
החיילת לערוך לה בדיקה. רגליה היו נפוחות והיא נשאה ילדה קטנה
בזרועותיה. הסעתי אותה במכונית שלי עד למחסום והיא כל כך הודתה לי.
באותו רגע הציפה אותי שמחה גדולה.
"האלוהים באמת נמצא בפרטים הקטנים, שימי, " אמרה והמשיכה,
"אתה מבין. אני לא יכולה להפסיק. כי זה מי שאני. "

"את אישה קשה, אורנה, " אני אומר לה ונאנח מעומק לבי,
"אני לא מבין למה אני אוהב אותך כל כך."
"אני דווקא יודעת למה אני אוהבת אותך."
היא מכריזה ומתכרבלת בזרועותיי.

70
למדינת ישראל

אסתר דגן-קניאל

פסיפס

אָנִי לֹא כּוֹר הַתּוֹרָה, אָנִי פְּסִיפֶס
פְּסִיפֶס שֶׁל פְּרִיד אֶל־אֶטְרֶשׁ וְאַסְתֵּר עֶפְרַיִם
רְאוּל ז'וֹרְנוֹ, הַתְּרַנְגוּלִים וְהַלְהָקוֹת הַצְּבָאִיּוֹת
זֶהר אֶרְגוּב וְאַרְיֵק אֲיִינְשֵׁיִין
מְצַחֲקִים אוֹתִי, אִיסְמָעִיל יֶאֱסִין, הַגִּשְׁשׁ וְקַטּוֹרָה
סְבֵתָא שְׁלִי שָׂרָה מוּוֹאֲלִים שֶׁל עֶבֶד אֶל־וְהָאֵב
דְּקִלְמָה אֶת מְגִלַת רוּת מְבִלִי לְדַעַת קְרָא וּכְתַב.
אָנִי מְנַשֶּׁקֶת קִמְעוֹת וּמְזוּזוֹת
בוֹכָה עַל קְבָרֵי צְדִיקִים וּבִכְתֹּל שֶׁל הַצְּנַחְנִים
מְתַרְגְּשֶׁת בְּקֶבֶר רַחֵל אֲמֵנוּ וְרַחֵל הַמְּשׁוֹרְרַת
עַל שְׁלַחְנֵי מְגָשִׁים קִיגֵל, גְּפִילְטֶפִישׁ, קוּסְקוּס וְחַרְיָמָה
בְּעוֹרְקֵי נְכַדֵי זוֹרֵם דָּם אֶרֹפִי וּמְזַרְחֵי.

אָנִי לֹא כּוֹר הַתּוֹרָה, אָנִי פְּסִיפֶס
פְּסִיפֶס שֶׁל גְּרוֹת שֶׁבֶת, גְּרוֹת שֶׁל אֶבֶל, שְׁמֻחָה וְתַקוּמָה
פְּתִיל שְׁכָבָה וּבַעַר, בֵּת הָאָרֶץ הַזֹּאת, מְתֵהֲלֶכֶת בָּהּ
כְּשִׁמְיַכַת טְלָאִים שֶׁל תְּרַבּוּיּוֹת שׁוֹנוֹת
לֹא שֵׁד, לֹא עֲדָתִית, לֹא פְּשִׁיסְטִית, לֹא עֶדֶר, לֹא עוֹרֶת
לֹא מְתַמְרָדֶת, לֹא מְצַטְדֶּקֶת, מְבַקֶּשֶׁת צֶדֶק הִיסְטוֹרִי וּמוֹסְרִי.

אָנִי לֹא כּוֹר הַתּוֹרָה, אָנִי פְּסִיפֶס
פְּסִיפֶס שֶׁל עִיר וְקַבּוּץ, מוֹשָׁב וְהַתְּנַחֲלוֹת
כְּתָרוֹ עֲלָיו מְתַנּוּצֵץ הַדְּגָל
כְּמוֹ הַטְּלִית כְּמוֹ הַצִּיצִית כְּמוֹ אוּקְיָנוּס שֶׁל אֲמוּנָה וְאַהֲבָה
כְּמוֹ פְּסִיפֶס שֶׁל עַם
פְּסִיפֶס שְׁלָם.

70
למדינת ישראל

חיים ספטי

אנחנו מריונטות הפוליטיקאים

חיינו בתאטרון בבות, מונעים אנו בחוטים בידי פוליטיקאים,
המונעים בחוטים בידי יועצי תדמית, יועצי תקשורת,
מונעים להיות בבות המחיכות חיוכים מדוידים,
האומרות דברי קצור ישירים ומדוידים,
להתאימם לזמן המסך הדוחק, לקצר רוחנו.
עולמנו נצבע בשחר ולבן, גוני הבינים אינם לרוחנו
הלאה המרכבות, הלאה פתוח הנושאים, הצגתם לעמק,
בשתי וערב של דקיות מתרכבות, מתעלסות בשפה עשירה ובחכמה,
עולות ויורדות אלה בתוך אלה כבמארג שטיח רב שכבות,
מתנגשות אלה באלה בדו-שיח של עיון והעמקה.
הבו לנו את הקל והמוקל, את הדל והמדלדל, את השטחי והדק,
הרחיקונו מן המתחכם והמרכב, מן הרחב והמרחב,
מרחב הדעת, מרחב היריעה,
הבו לנו את החיים הקלים, את השפוט הנח,
את ערבי השיחות הקלילות, הלא מחיבות, עם חברינו בלילות שבת,
העוסקות בגורלנו
בגורל ילדינו
בגורל מדינתנו.

70
למדינת ישראל

רבקה אלמן אמנון ותמר כתום

אָנִי שׁוֹתֶלֶת פֶּרַח אֲמָנוֹן וְתָמָר כָּתוּם
בְּאֲדָמָה הַפְּקָה הַסְּתוּיִת,
אוֹר כָּתוּם חָמִים
עוֹלָה מִתּוֹכוֹ
מֵאִיר גָּנִי.

כַּפּוֹת יָדַי חוֹפְנוֹת
רִגְבֵי אֲדָמָה לְחִים
רַכִּים כְּשֶׁעָרָה.
הִנֵּה אָנִי מִדְּלִיקָה
נֵר אֲמָנוֹן וְתָמָר כָּתוּם
מִלְּבֵי הָאוֹבֵד
הַתָּר אַחַר לְבָהּ.

למאיר בנאי ז"ל

70
למדינת ישראל

איתמר שגיא

שיר ערש לגשר

עצם עיניך גֶּשֶׁר יִשְׂרָאֵלִי
נוצות הכר ישכּיחוּ אֶפֶק עֶרְפְּלִי
מִחַר עוֹלָם יֵשֶׁן עֲדֵי הַיְסוּד נִחְרִיב
חֲלוֹם יֵשֶׁן יְקָרִס בְּאַבְקוֹ שֶׁל גֶּשֶׁר מְעַרִיב

כְּגֶשֶׁר עַל יָמִים סוֹעְרִים
חִפְּרָפוֹרוֹת מִסְחָר רוֹבְצוֹת עַל הָרֵי דֵינָרִים
הוֹנָה אִירוֹנִי, שְׁלֵטוֹן שַׁחַת
מִחַר יְקָרִסוֹ עֲמוּדִים אֶחָד, אֶחָד, אֶחָד:

עֲמוּד מוֹסָר, עֲמוּד מְלֹאכָה, עֲמוּד אֲחֻנָּה
עֲמוּד תְּקוּנַת שְׁלוֹם, עֲמוּד צְנִיעוּת, עֲמוּד שֶׁל אֲהָבָה
עֲמוּד תְּרַבּוּת, עֲמוּד בְּרִיאוּת לְכֹל,
אֶחָד-אֶחָד מִתְפוֹרְרִים בְּשִׁקְטֹ וְשׁוֹקְעִים בַּחוֹל

הַנְּשָׁרִים עָפִים בַּחֲשׂוֹךְ אֶל עוֹלָם מְפֹלָא
נוֹמָה גֶּשֶׁר
וּמִחַר
נִתְחִיל מִהַתְחַלָּה.

70
למדינת ישראל

דניאל כהן מעפיל

יֵלֵד בֶּן תִּשְׁעַ עַל סְפוּן מִיָּסֶר,
לֹא מִבֵּין מָה אֶתְמוּל, עוֹד פְּחוּת מֶה מְחָר,
נָע בְּקֶצֶב גְּלִים בְּלֵב הַיָּם הַשָּׁחֹר,
לֹא עוֹרֵג אֶל הַחוּף אוֹ הַנוֹף מֵאַחוּר,
וְכִּי הוּא חוֹנֶה בְּכָל הַיָּמִים –
גַּם אִם לַתִּשְׁעַ נוֹסְפוּ כְּבָר יוֹתֵר מִשְׁבָּעִים.

יֵלֵד בֶּן תִּשְׁעַ בֵּין גְּדֵרוֹת קִפְרִיסִין,
מִהֵדֵס בֵּין זָרִים, מְקַבֵּל אֶת הַדִּין,
לֹא מִצְפָּה לְגֵאָלָה לֹא מֵאֲמִין בְּשִׁלוֹת,
נָע עִם הַזֶּרֶם כְּמוֹ שֶׁלְכַת בְּרוּחַ,
גַּם הַיּוֹם כִּי מִמֶּשׁ הֵם פְּנֵי הַדְּבָרִים,
אִף אִם לַתִּשְׁעַ נוֹסְפוּ יוֹתֵר מִשְׁבָּעִים

יֵלֵד בֶּן תִּשְׁעַ בְּמַחְנֶה אֲהֵלִים,
עַל קֶרְקַע חֲרוּשָׁה בִּץ יוֹבְלִים, הָרוּחַ מְכָה, הַקּוֹר קֹצֵת צוֹרֵב,
לְפַעֲמִים מְדַכְדָּךְ, לְפַעֲמִים סֶתֶם רָעֵב,
וְלֹא פָסוּ קוֹר וְרָעֵב בְּרִבּוֹת הַיָּמִים,
גַּם אִם לַתִּשְׁעַ נוֹסְפוּ יוֹתֵר מִשְׁבָּעִים.

יֵלֵד בֶּן תִּשְׁעַ בְּבֵית סֵפֶר רְגִיל,
כָּלֵם תְּלִמִּידִים – רַק הוּא מְעַפִּיל,
מְבִיֵּשׁ, מְתַלְבֵּט, מְחַפֵּשׂ אֶת הַדְּרֹךְ,
לְהִיּוֹת כְּמוֹ כָּלֵם, לְהִיּוֹת בְּעַל עֵרֶךְ,
וְעַד הַיּוֹם מְחַפֵּשׂ הוּא בְּאוֹתָם מְשַׁעוּלִים,
אִף כִּי לַתִּשְׁעַ נוֹסְפוּ יוֹתֵר מִשְׁבָּעִים.

70
למדינת ישראל

עדנה אפק

אגדה: איש הצחוק ואיש העצב

זה היה מזמן, ואולי לא כל כך מזמן, ואולי זה קורה עכשיו, ואולי זה לא קרה מעולם.

היה איש אחד שנולד באדמת הצחוק ואדמת הצחוק גידלה אותו וצימחה אותו וליטפה אותו, והצחיקה אותו ודגדגה אותו ושימחה אותו. והאיש שנולד וגדל וצמח באדמת הצחוק היה צוחק עם בוקר ונושם צחוק ואוכל את מזון הצחוק. מרצפותיו צחקו אליו ודלת ביתו חייכה. והאיש שצחק עם הצחוק וסירק את שערותיו הצוחקות במסרקות של צחוק, ועטף את גופו בשמיכות של צחוק, ונעל נעלי צחוק וגרב גרבי צחוק, רצה שכל העולם יצחק אתו. והאיש שגדל בארץ הצחוק ונשם את אוויר הצחוק ופלט את שיירי הצחוק, רצה תמיד לצחוק.

ושם בדיוק מזמן, אולי לא כל כך מזמן, או אולי עכשיו, ואולי מעולם לא, היה איש אחד שנולד באדמת העצב, והעצב היה זורם משערותיו ונושר מריסיו ומשקה את עצמותיו. עיניו היו עצובות, והיגון היה מתנבל בקולו. והאיש הזה שגדל באדמת העצב וינק את גרגיריה, היה לובש בגדים עצובים, גורב גרביים עצובים ונועל נעליים נוגות. והאיש הזה שנולד וגדל וצמח באדמת העצב וינק מאדמת הקדרות – האיש הזה לא רצה להיות עצוב, אבל הוא לא ידע אחרת.

המים ששתה באדמת העצב היו נוגים, והאוכל שטעם היה אוכל נכאים. כשסירק את שָעָרו היו שערותיו מבקעות את מרצפות ביתו וצמחי העצב היו עולים מתוכן. כשנשרו ריסיו היו רהיטיו נסדקים והיגון היה בוהה בו מסדקיהם.

70
למדינת ישראל

כל דמעה שנשרה מעיניו הייתה משקה בעצבותה את אדמת העצב.
ועצב הלך לעצב, ועצב גדל מעצב, ועצב עצם בעצב. והאיש העצוב
שעוצב בעצב לא רצה להיות עצוב.

והאיש שגדל באדמת העצב עזב את ביתו ויצא לחפש. והאיש שגדל
באדמת הצחוק וינק ממנה וצמח בה, עזב את בית הצחוק ויצא אנשים
לשמח.

והאיש העצוב שר בדרכו את שיר העצבות הגואה:

עָצוּב לִי הַיּוֹם
עָצוּב לִי הַלַּיִל
וְעָצוּב הַחֲלוּם עִמָּדִי.
וְעָצוּב לִי בְּגִדֵי
וְעָצוּב לִי לַחֲמִי
וְאֵין לִי מְאוּם זוֹלָתִי.

והאיש הצוחק שר בדרכו את שיר השמחה העולה:

צוֹחֵק לִי הַיּוֹם
צוֹחֵק לִי הַלַּיִל
וְצוֹחֵק הַחֲלוּם עִמָּדִי.
וְצוֹחֵק לִי בְּגִדֵי
וְשׂוֹחֵק לִי לַחֲמִי
וְכָל הָעוֹלָם הוּא שְׂלִי.

והולך האיש העצוב ושיר העצבות הגואה נח בפיו. תרמילו העצב
העציב את גבו ונמק אז גופו בעצבות, וקדרות זרותו בכתה עמו,
והוא עייף ועצוב.

ופתאום למולו שיר של שחוק ושמחה, שיר של איש שגדל בצחיקה.
ופתאום למולו איש הצחוק – תדהמה.

70
למדינת ישראל

עמד איש הצחוק בגופו הצוחק וצחק אל מול איש העצבות. ואמר בלבו
האיש העצב: לי הוא לועג. לי הוא בז בלבו.

ואמר איש הצחוק: מה עצוב הוא האיש והייתי רוצה להשחיק מנת חלקו.
וסבב על עקביו האיש העצב, ופנה לשוב ולהיעצב, בדרכו.

אז האיש הצוחק רץ צוהל אחריו וקרא: "זהו!" ותפס ואחז באיש הנוגה
ובלע תרמילו בכפו. והאיש העצב התפרפר וגופו מצטחק אז החל,
והצחוק עלה וקיסס את עוצבו ופיו אז החל מצחק.

ועורב העצב בצחוק ובת קול רחוקה נשמעה:

עָרַב עָרַב עוֹרַב יְעָרַב
עָצַב בְּשִׁמְחָה
שִׁמְחָה בְּכִי
בְּכִי בְּצָחֹק.

עָרַב עָרַב עוֹרַב יְעָרַב
שִׁחֹק בְּשִׁחֹק
שִׁמְחָה בְּשִׁמְחָה
שִׁמְחָה בְּכָאֵב.

עָרַב עָרַב
לֹא יִהְיֶה עוֹד כָּאֵב.

70
למדינת ישראל

שולמית אורבן

אם אשכחן ירושלים

אם אֲשַׁכַּח יְרוּשָׁלַיִם
בְּפִקְקִים בְּגִנּוֹת סָחָר וּבְמִצְעָד
וּבְמוֹזָאוֹן אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
תִּשְׂכַח יְמִינִי.

אם אֲשַׁכַּח יְרוּשָׁלַיִם
בְּשִׁגְרֵירוֹת אֲרָצוֹת הַבְּרִית
בְּגִשְׁר מִיַּתְרִים
וּבְחִמְשׁוֹשׁ
תִּדְבַק לְשׁוֹנֵי לְחֻפֵי.

אם לא אֶעֱלֶה אֶת יְרוּשָׁלַיִם עַל רֹאשׁ שְׂמֹחָתִי
אֶת קִדְשָׁתְךָ
אֶת יְפִיךָ
אֶת אֲבִנֶיךָ
אֶת אוֹרֶךָ
אֲז מָה אֲנִי יוֹדַעַת עָלֶיךָ, יְרוּשָׁלַיִם?

70
למדינת ישראל

שרית עייני-ריץ'

*

ב־1944

אֶת אָבֵא שְׁלַחוּ לְבֵית יְתוּמִים.

הִיְתָה לוֹ אִמָּא,

הוּא רָעֵב,

אָבֵל בְּעֶקֶר, הוּא אוֹמֵר, הִיָּה לוֹ קֶר.

יְרוּשָׁלַיִם, קֶר,

אֵתָה בֶן אַרְבַּע וְחֲצִי,

אֵיךְ אֶפְשֶׁר שְׂאֵהֶיָה יִלְדָתָךְ?

הִכּוּ אוֹתָךְ,

עָלְבוּ בְךָ,

אֵתָה צָחֲקָתְךָ,

לֹא בְכִית אֵף פַּעַם, אֵתָה אוֹמֵר,

אֵיךְ יִתֵּר לִי לְבָכוֹת?

לְתוֹכִי נִמְזַג תְּמָהִיל הַסּוּאָה

וְשִׁתִּיתִי הַכֹּל, יִלְדָה טוֹבָה.

אֲנִי מְחַפֶּשֶׁת מְשֻׁקְעֵי אֲמַת,

בָּדָם, בָּרֶק, בַּזְעָה,

יֵשׁ חֲרִיגוֹת, אוֹמֵר הָרוּפֵא, אָבֵל לֹא מְשֻׁהוּ לְדָאָג מִמֶּנּוּ.

הָרוּפֵא אוֹסֵר עָלַי לְדָאָג,

אֵתָה אוֹסֵר עָלַי לְהִיּוֹת יִלְדָה

וְאֲנִי חִיָּה מְסוּיִת,

אוּלֵי אֵינְנִי.

70
למדינת ישראל

חנה דרעי-דדון שלום

וְאֲנִי עֵץ זֵית זָקֵן
גִּזְעִי נֹצֵב עוֹד מִקֶּדֶם
אֵיתָו, מֵאֵז וְעַד עוֹלָם,
וְלֹא יוּכְלוּ לִי כָּל רוֹדְפֵי.

אֶךְ פִּירוֹתֵי הָרָכִים – הַשְּׁחָרוּ פְּנֵיהֶם
וְשִׁמְנָם מִתְבַּל אֶת אִמָּא אֲדָמָה וְנִמְסָךְ בְּדָם בְּנֵיהָ.

וְלֹא אֶפְסִיק וּבְכָל הַכֶּתֶה,
אֲרֹדֶף אֶת הַבְּרָקוֹ וְאֶת הַחוֹת,
וְלֹא אֲנִיחַ לְקוֹץ וּלְזֶרְדֶּה,
עַד בּוֹא יוֹמָם הַמָּר.

כִּי גִזְלוּ מִקּוֹרוֹת מִימֵי,
כִּי גִדְעוּ גְרוּפִיּוֹתַי.
וְלֹא אֲשַׁקֵּט וְלֹא אֲחַרִּישׁ,
עַד יִקּוּמוּ אִשָּׁה וְאִישׁ,
לְהַשִּׁיב כְּבוֹדִי, וְאֶת חַיֵּי.

וּבְבוֹא אוֹתוֹ הַיּוֹם
בֵּין עֲנָפֵי תִשְׁכַּן יוֹנַת הַשְּׁלוֹם...

70
למדינת ישראל

גיל אלון

*

עֲכָשׁוּ
הַשְּׁקֵט שֶׁל שְׂדֵה הַתְּעוֹפָה
מִנְגִּן אֶת תְּפִלוֹתָיו הַנוֹגוֹת.
הַתְּבַרְכָּנוּ בְּחֶדְוָה.
הַתְּבַרְכָּנוּ.
וְעֲכָשׁוּ מָה?
כָּרְגַע נִפְטָר הַחֶשֶׁךְ.
כָּרְגַע הַתְּגִלָּה הָאֹר.
בְּתוֹךְ הַחֶדְוָה.
בְּתוֹכָהּ.
הַקְּשִׁיבוּ הַקְּשָׁבָה מְלֵאָה.
לְחֶדְוָה.

70
למדינת ישראל

יאיר בן־חור שארִים

יָם הַמָּוֹת שׁוֹב הַכְּחִיל הַיּוֹם
לְקִרְאָת עֶרְב הַשְּׁחִיר וְצָף
עַל פְּנֵי מַיִם שׁוֹקֵטִים.
טוֹבֵעַ בְּבִדְדוּתוֹ בְּנִימוֹס מְחֻצָּף.

יָם הַמָּוֹת שׁוֹב מְלוּחַ הַיּוֹם
לְקִרְאָת עֶרְב זָרָה מְלַחִים עַל פְּצָעִיו
לְחֻטָּא בָּם אֶת הַכְּאֲבִים
צוֹלֵל בְּבִדְדוּתוֹ אֶל עֲמֻק יְגוֹנוֹתָיו.

יָם הַמָּוֹת חֵי בְקֶשֶׁי
מְקַצֶּבֶת זְקֵנָה לְלֹא שְׂאֲרִים.

70
למדינת ישראל

חיים יחזקאל

שיעור באזרחות

(או אגדה דמוקרטית)

לֹא נִרְחִיב פְּרָטִים עַל הָעֵתוּי
שָׁבוּ פְּרָטִיּוֹת הַכִּירָה אֶת חֹפֶשׁ הַבְּטוּי
אוֹמְרִים שְׁזָה הִיָּה מִפְּגַשׁ קְסוּם
שֶׁעַל רֹב פְּרָטִיו עֲדִין מִטַּל צוֹ אֲסוּר פְּרָסוּם
מֵה שְׁמַתָּר לוֹמֵר הוּא שְׁחֹפֵשׁ הַבְּטוּי
בְּקֶשׁ לְבַסּוֹף אֶת יָדָה
לֹא לְפָנַי שֶׁדָּרַשׁ אֶת כָּל הַמִּידָע.
אִמָּא הִזְהִירָה:
"לֹא כְּדָאֵי
יֵשׁ לוֹ פֶּה מְלַכְלֹךְ
הוּא יִסְפֵּר לְכֻלָּם
וְתָמִיד יִהְיוּ לוֹ תְרוּצִים:
שְׁחֲרוּר קִיטוֹר, חֶקֶר הָאֲמֶת וְגַם מִמּוֹשׁ עֲצָמֵי
סוּד הַפְּרִיזוֹן וְהִיצִירָה, בְּתִי, הוּא בְּסָמוּי מִן הָעֵיז
חֲיִיךְ יִנוּעוּ בֵּין חֶרְפָּה לְאוֹת קִזוֹ,"
אָבֵל פְּרָטִיּוֹת, שְׁלֹא הִיָּתָה בְּשִׁלָּה
נוֹתְרָה בְּשִׁלָּה:
"אֲמָנָם, אִמָּא, הוּא לֹא שׁוֹמֵר עַל דִּיסקְרִטִיּוֹת
בְּדַבְּקוֹת דְּתִית, אָבֵל אֵי אֶפְשָׁר לוֹמֵר שֶׁהוּא לֹא מְדַתִּי
הוּא אֲמָנָם לֹא סוּדִי,
אָבֵל הוּא 'צִפּוֹר נִפְשִׁי'
וְהוּא עֲגוֹן כָּל כֹּף יְסוּדִי

70
למדינת ישראל

הַדְּעוֹת שֶׁלְךָ מְזַכְּרוֹת אֶת הַדְּעוֹת שֶׁל סְבִתָּא
צְנוּוֹרָה, שְׁהִיְתָה בּוֹרָה,
וְתָמִיד הַאֲמִינָה, שְׁצַרִּיךְ לְהַסְתִּיר
מִחֲשָׁשׁ לְעֵין הָרַע.
וְכֹן אָמְרָה: "עֵת לַחֲשׂוֹת וְעֵת לְדַבֵּר
גַּם הָאָדָם, נִזְר הַבְּרִיאָה,
בָּא לְעוֹלָם מִן הַמַּגָּע הָאֵינְטִימִי בְּיוֹתֵר"
אָבֵל חֲפֵשׁ הַבְּטוּי הַתְּפָרֵץ לְחַיִּיהָ כְּמוֹ סוּפָה
מֵה שֶׁהוּבִיל אֶת שְׁנֵיהֶם לַחֲפָה.

הַחֲתֻנָּה

אֶת פְּנֵי כּוֹכְבֵי הַבְּצָה קִדְמָה הַזְּכוֹת לְחַיִּים וּבְטָחוֹן (וּשְׁלֵמוֹת הַגּוֹף)
שְׁבַחְנָה מֵאוֹת לְמִנֵּן
הִנֵּה נִצְפּוּ חֲפֵשׁ הָעֶסוּק וְבַת זּוּגוֹ, הַזְּכוֹת לְקַנְיָן
הַלֵּב בְּהַתְּרַגְּשׁוֹת פְּעַם
כְּשֶׁהִגִּיעוּ פְּלוּרָלִיזְם וְשִׁלְטוֹן הָעַם
חֲפֵשׁ הַדָּת הִגִּיעַ עִם הַחֲפֵשׁ מְדַת,
שָׁבָא בְּלָבוֹשׁ יְחוּדִי
הַיְסוּד הַדְּמוֹקְרָטִי הִגִּיעַ בְּלִי הַיְסוּד הַיְהוּדִי.
הַחֲקָה לֹא הִגִּיעָה, אָבֵל שְׁלַחַה בְּרַכָּה עִם יְלָדֶיהָ, חֲקֵי הַיְסוּד
חֲרוֹת הַמִּידָע הַמְּתִיקָה לְחֲפֵשׁ הַבְּטוּי אֵיזָה סוּד
הַלִּיבְרָלִית הַגְּנִיבָה לְמַלְצָר טִיפֵּ שָׁמֶן
(עִם קְרִיצָה לְאִיזוֹ הַטָּבָה)
הַסּוּצִיָּאל הַתְּבוֹנָנָה בְּקִנְיָה
(וְהַמְּשִׁיכָה לְהֶאֱמִין בַּחֲלָקָה הַשְּׂוֵה).
אֲחֲרוֹנִים הִגִּיעוּ הַרְכִּילָאִים, יֵצֵר מְצִיָּצְנוֹת וְלִשׁוֹן הָרַע
עוֹשִׂים נִיצוּצוֹת וּבְרָקִים
עוֹד בְּטָרָם הַתִּישְׁבוּ, הַחֲלוּ לְסַפֵּר
אֶת הַכְּסָאוֹת הָרִיקִים
וְכִמָּה נָתַן הָאָבָא שֶׁל הַחֲתָן
וְכִמָּה הַפְּסִידוֹ

70
למדינת ישראל

וגם המחשוף בשמלה
"לא הולם אותה," אמר לשון הרע, "ההסתר היה סמלה."
בהאזנת סתר הכלה נשמעה אומרת:
"חי אבי,

אני מוכנה למכור את א-מא
תמורת סקור חיובי!"
חפש הבטוי הזכיר לדי-גי' שישמענו שירים מכל הסגנונות
פלורליזם אמר, שהגיוון יהיה המודל
דת, גזע ומין רקדו במעגל
(לשמים זעק ההבדל)

מהעינים של האקס של פרטיות, שם טוב,
נבט איזה עצב

הזכות לשויון רקדה עם חרות
ובקשה להאט את הקצב
הדי-גי' הזמין את המחתנים לסלאו צמוד
האהבה הרגשה בכל פנה
אמנם "הסטטוס קוו"
הראה לכלם את גבו
אף באולם לא היתה הפרדה
בין דת למדינה.

טקס החפה
הרב, פוליטיקלי קורקט,
בקש מחפש הבטוי להצהיר:
אני חפש הבטוי:
אני הרב:
מבטיח לומר חפש הבטוי:
מבטיח לומר הרב:
הכל חפש הבטוי:
הכל הרב:
חויז מהאמת

70
למדינת ישראל

חֲפֹשׁ הַבְּטוּי: חוּץ מֵהָאֲמֶת...

וְכֹן לְהִשָּׁבַע:

”אִם אֲשַׁכַּח, פְּרִטְיוֹת, תִּשְׁכַּח יְמֵינִי, תִּדְבַּק לְשׁוֹנֵי

לְחֻכֵי, אִם לֹא אֲזַכְּרֶכִי”

בְּזִמּוֹ שְׁבִירַת הַכּוֹס פְּרִטְיוֹת לֹא הִצְלִיחָה

לְהִשְׁתַּלֵּט עַל הַבְּכִי.

חַיִּים מְשֻׁתָּפִים

פְּרִטְיוֹת וְחֲפֹשׁ הַבְּטוּי שְׁכָרוּ דִירָה

בְּרַחוּב עֵמֶק הַשָּׁוּה

(הָיָה מְאֹד קָשָׁה לְהִגִּיעַ)

אָבֵל הֵם סָגְדוּ לְרַגַע וְקִדְּשׁוּ

אֶת הַהוֹוָה

(שָׁהָיָה מְאֹד פְּגִיעַ)

חֲפֹשׁ הַבְּטוּי הִתְפָּרֵץ לֹא פַעַם

(הָיָה קָשָׁה לְכַבּוֹת אֶת הַלֵּהט)

הִיֻּחָסִים בְּמַהֲרָה הִדְרָדְרוּ

גַּם כְּשֶׁנּוֹלְדָה זְכוּת הַצְּבוּר לְדַעַת.

פְּרִטְיוֹת אֲמָנָם לֹא קָרְאוּ אֶת צ’כּוּב

(מְבַחֲיִנָתָה הוּא הָיָה בְּעַדִּיפוֹת מְשֻׁנִית)

אָבֵל הִיא זְכָרָה מְשֻׁהוּ עַל הָאֲקִדָּח שְׁמוּפִיעַ...

וְיִוָּרָה בְּמַעֲרָכָה הַשְּׁלִישִׁית.

הַשְּׁכֹן, הַהֲלִיף הַהוֹגֵן, אָמַר, שְׁחֲפֹשׁ הַבְּטוּי לֹא הָיָה מְסֻגָּל לְפָגַע בְּזָבוּב,

קָל וְחֹמֶר בְּזְכוּת וְשֵׁהִיא, פְּרִטְיוֹת,

תָּמִיד נִתְּנָה לוֹ לְהַרְגִישׁ נְחוּת.

טוֹרִים אֲרָכִים שֶׁל עֲקָרוֹנוֹת הַשְּׁתָּרְכוּ לְלוֹת

אֶת פְּרִטְיוֹת בְּדַרְכָּה הָאֲחֵרוֹנָה

מִכָּל עֶבֶר נִשְׁמָעוּ בְּכִיֹּת

תָּהָא נִשְׁמָתָה צְרוּרָה בְּצָרוּר הַזְּכִיֹּת.

70
למדינת ישראל

ריקה ברקוביץ הללו הזמר

אֶל הַיָּמִים הַיָּפִים שֶׁיִּדְעֵנוּ בְּשִׁירִים נְשׁוּב
סָבִיב מְדוּרוֹת וְעֵשׂוֹן, שׁוּב נִזְמַר שִׁיר יֵשׁוּ,
יַחַד נִפְלִיג עַל כְּנָפֵי הַמָּחָר.
תַּחַת חֶפֶת כּוֹכָבִים, שִׁירוּ שִׁירַת אוֹהָבִים
בְּפָנֵינוּ הַשִּׁירִים כָּל יָמֵינוּ כְּתוּבִים.

שִׁירוּ שִׁיר לְשִׁירֵי הַלְלוּ הַזֶּמֶר
כִּי הָאָרֶץ צְמָאָה וְגוֹמְעַת נְגוּנִים,
הִיא שׁוֹאֵלֶת קוֹלְכֶם בְּשִׁירָה
וְאַתֶּם לָהּ עוֹנִים.

שִׁיר לְצִפּוֹן, לְשִׁלְגִים וְלָרוּחַ הַנּוֹשֵׁב בְּהָר,
עִם הַיִּרְדֵּן שׁוּב נִזְרֵם אֶל מְרַחְבֵי הַדְּרוֹם
אֶל הַזְּרִיחוֹת וְהָאוֹר שֶׁיִּגְבֵּר.
עַל הַשְּׂקִיעוֹת וְהַלֵּיל בֵּין חֲמוּקֵי הַכְּרֶמֶל
לְחַיֵּי הַשִּׁירִים וְלְכָל עַם יִשְׂרָאֵל!

צָחוק וּדְמָעוֹת נִמְזָגִים לְגַבִּיעַ וְהֵלֵב רַק שָׁר
שָׁר לוֹ עַל יוֹם שֶׁעָבַר, שָׁר עַל חֵלוֹם הַמָּחָר
וְכַדְרָכּוֹ הוּא פּוֹעֵם לְעוֹלָם.
שִׁירוּ אֶתוֹ יְדִידִי, אֵל תִּשְׁאַלוּ עַד מָתִי,
הוּא יוֹסִיף וַיִּפְעֵם וַיִּשְׁרֵר עַד בְּלִי דֵי.

לחן: חיים אגמון
ביצוע: צילה דגן

70
למדינת ישראל

שני כסיף זאת האומה

הֶעֱנַקְתִּי לָהּ קַרְנִים לְנִגַּח,
אָמַר הַשָּׁרֵף מִתּוֹךְ הָעֵשֶׂן.
נִתְתִּי גַם רוּחַ, גַּם כַּח וּמַח לְשִׁכַח,
שֶׁתְּבוֹא אֶל הָאֲדָמָה הַזֹּאת,
תִּשְׁרִישׁ לָנוּ אֶרֶץ, תִּדְרֹךְ אֶת הַדֶּרֶךְ –
אֲמָה בַּת שִׁבְעִים.

נִתְתִּי זְקִיפּוֹת לָהּ,
גַּם יוֹשְׁרָה נִאֲצֶלֶת,
קוֹרָא הַקּוֹל מִן הַשְּׁחָקִים.

עַל גְּבֵה חֲטוּטָרֶת נִשְׂאֵת
מִטְלִטְלֵת,
תְּלוּיָהּ
נִאֲחֲזֵת עַל קִיר שֶׁל בְּזֻלָּת
בְּמִבְצָר שֶׁל אֵימָה.
תּוֹהָה, לֹא יוֹדַעַת אֵי וּמָה –
זֹאת הָאֲמָה.

בוֹרְאֵת עוֹלָמוֹת בְּגְבוּלוֹת מְחַקִּים.
שׂוֹאֵלֶת, מִתְפַּלֶּלֶת – תְּחַנֶּה כַּפּוֹתֶיהָ.
בוֹקֵעַת עֲרַפְלִים, נוֹקֶבֶת שָׁמַיִם.
נִדְלָקִים כּוֹכָבִים
וְסֵהָר כָּבוֹי.

70
למדינת ישראל

וְאִזְ נִאֲלַמֶּת. אִין פְּנִים לָהּ
כְּמוֹ אִין לָהּ מָחָר.
וְאִידָּזָה שְׁבַעִים שָׁנָה
מְכַתֶּרֶת,
וְלֹא זֶר מְלָכוֹת לָהּ,
וְלֹא שָׁל הַלְדָּת.

70

למדינת ישראל

גד קינר-קיסניגר בתרגום המחבר

מְתַרְגֵּם אֶת שִׁירֵי
מֵעֵבְרִית
לְעֵבְרִית

תָּמִיד הָיִיתִי גֵר וְנָכְרִי
לְעַצְמִי בְּאֶרֶץ
הַזָּרָה הַזֹּאת
בְּהַ נוֹלַדְתִּי

שָׁשַׁכְחֵתִי אֶת שְׁמָהּ
כְּשֶׁשַׁכְחֵתִי אֶת שְׁמִי
כְּשֶׁדָּבַקָה לְשׁוֹנֵי לְחַפֵּי.

70
למדינת ישראל

אוולין כץ

*

לְצוֹאֲרָה צְעִיף אָרֶךְ שֶׁל יָם
בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת הַלְכָתִי
חֲצִיתִי לְאֶרְכָּה
עִיר טוֹבֶלֶת אֹר,
לְצוֹאֲרָה צְעִיף אָרֶךְ שֶׁל יָם.
שְׂדֵרוֹת רוֹטְשִׁילְד עַד הַבִּימָה
לְבָשָׁה שְׁמֶלֶת עָרֵב זְהוּרָה,
שׁוֹקֶקֶת בַּפְּעֻמִּיהָ, מְרַשְׁרֶשֶׁת כְּלָה.
אֹרוֹת מְבָנִים עֲתִיקִים
בְּצֵל בָּתִּים מְחֻדָּשִׁים,
כְּעִגְלִים נוֹרָשִׁים, יַחְדָּיו דָּרִים
עִם עֲדָיִים נוֹצְצִים.
פָּנְסֵי רֶכָבִים בְּמִשׁוֹבָה מְסֻמָּאִים
כְּבִישִׁים נִשְׁרָכִים סָבִיב לָהּ.
עֲצִים מְרַצִּינֵי עֲלוֹהַ עֲבֹתָה
נוֹשְׁקִים קִיר מְתַנַּשָּׂא
בְּחֶבֶת שְׁנוֹתָיו
עָלֵי נֶעֶר חוֹפֹז יִז וְקַפָּה.

70
למדינת ישראל

צפיר אקשטיין

צעדים לעבר הגבול

היה היו שתי מדינות. שם האחת ישריה ושם השנייה הפוכיה. התושבים בישריה התנהגו הפוך לחלוטין מתושבי הפוכיה. תושבי ישריה היו ערים במשך היום, ותושבי הפוכיה היו ערים בלילה. תושבי ישריה הלכו על הרגליים בעוד תושבי הפוכיה הלכו על הידיים. דבר אחד בלבד היה משותף לשניהם. תושבי ישריה והפוכיה שנאו שנאה עזה את אלה.

במשך שנים רבות ניטשה מלחמה קשה בין שתי המדינות. פעם הייתה ידה של זו על העליונה, ופעם ידה של האחרת, וכך נשארו שתי המדינות קטנות ועניות ותושביהן סובלים סבל רב.

שני כפרים קטנים עמדו סמוך לגבול. בישריה שם הכפר היה פעולה, ואילו בהפוכיה שם הכפר היה שיתוף. סמוך לכפר פעולה בישריה עמד מפעל נעליים קטן. מנהלו של המפעל, מר ישרי, ישב בחדרו וראשו בין ידיו, ההפסדים הכבדים של מפעלו החדש הובילו אל סף הסגירה. בייאושו יצא מר ישרי מן המפעל והסתובב בחוץ.

לפתע מצא את עצמו ישרי ישירות אל מול גדר הגבול מול הפוכיה. היה שם אזור שאסור היה להיכנס אליו. הוא פנה לברוח, אך גילה כי סוליות נעליו נפרדו מהנעליים ונותרו על האדמה. הוא הביט בסוליות ופרץ בבכי.

”אצלי דבר כזה לא היה קורה לעולם!” נשמע קול.

זו הייתה הגברת הפוכה, מנהלת מפעל נעלי היד הסמוך לכפר שיתוף, אשר עמדה גם היא סמוך לגדר.

70
למדינת ישראל

”וכי מה את מבינה בענייניי ייצור נעליים? התריס ישרי לעבר שכנתו מעבר לגדר.

”טעות בידך!” זעקה הגברת, ”אני הגברת הפוכה ואני מנהלת את מפעל נעלי היד שלנו.”

”ומדוע את כאן ליד גדר הגבול המסוכנת?”

”אני כאן כי מכירות המפעל ירדו בשנים האחרונות, ועליי לבשר לכל

העובדים שיגיעו לעבודה עם רדת השמש שהם מפוטרם.”

”לא פלא, נעלי היד שלכם מכוערות כל כך!”

”ואיכות הנעליים שלכם גרועה, ראה היכן הסוליות שלך!”

לפתע נשמעו יללות צופרים. הצעקות הקפיצו את החיילים משני צדי הגבול.

נשכבו שניהם על הרצפה, זה על הבטן וזו על הגב, ושתקו.

”אני מציעה שתחזק את סוליות הנעליים במסמרים קטנים,” אמרה הפוכה אחרי שעה ארוכה.

”ואת, נסי לעצב את הנעליים בצורה קצת אחרת.”

למחרת בבוקר הגיע ישרי למפעל ותקווה חדשה בלבו.

במקום פיטורים ננסה מסמרים.

וגם הגברת הפוכה שינתה את סגנון הנעליים.

וזה עבד!

אך זה לא היה מספיק. כל אחד מהם ידע שאפשר יותר.

הגברת הפוכה ומר ישרי לא אהבו, ואפילו לא חיבבו זה את זה. אך הם נפגשו שכובים משני צדי הגדר.

הם החליטו על עסקה אמיצה. בלילה היא תשלח עובדים שלה למפעל

שלו, ובבוקר הוא ישלח עובדים שלו למפעל שלה דרך מנהרה מתחת

לגדר. ככה יצליחו שני המפעלים להגביר את קצב הייצור.

המכירות של נעלי היד ונעלי הרגליים עלו ועלו, הרווחים הכפילו

ושילשו את עצמם, וניצוץ התקווה הפך לאור גדול.

70
למדינת ישראל

”וכי מה את מבינה בענייניי ייצור נעליים? התריס ישרי לעבר שכנתו מעבר לגדר.

”טעות בידך!” זעקה הגברת, ”אני הגברת הפוכה ואני מנהלת את מפעל נעלי היד שלנו.”

”ומדוע את כאן ליד גדר הגבול המסוכנת?”

”אני כאן כי מכירות המפעל ירדו בשנים האחרונות, ועליי לבשר לכל

העובדים שיגיעו לעבודה עם רדת השמש שהם מפוטרם.”

”לא פלא, נעלי היד שלכם מכוערות כל כך!”

”ואיכות הנעליים שלכם גרועה, ראה היכן הסוליות שלך!”

לפתע נשמעו יללות צופרים. הצעקות הקפיצו את החיילים משני צדי הגבול.

נשכבו שניהם על הרצפה, זה על הבטן וזו על הגב, ושתקו.

”אני מציעה שתחזק את סוליות הנעליים במסמרים קטנים,” אמרה הפוכה אחרי שעה ארוכה.

”ואת, נסי לעצב את הנעליים בצורה קצת אחרת.”

למחרת בבוקר הגיע ישרי למפעל ותקווה חדשה בלבו.

במקום פיטורים ננסה מסמרים.

וגם הגברת הפוכה שינתה את סגנון הנעליים.

וזה עבד!

אך זה לא היה מספיק. כל אחד מהם ידע שאפשר יותר.

הגברת הפוכה ומר ישרי לא אהבו, ואפילו לא חיבבו זה את זה. אך הם נפגשו שכובים משני צדי הגדר.

הם החליטו על עסקה אמיצה. בלילה היא תשלח עובדים שלה למפעל

שלו, ובבוקר הוא ישלח עובדים שלו למפעל שלה דרך מנהרה מתחת

לגדר. ככה יצליחו שני המפעלים להגביר את קצב הייצור.

המכירות של נעלי היד ונעלי הרגליים עלו ועלו, הרווחים הכפילו

ושילשו את עצמם, וניצוץ התקווה הפך לאור גדול.

70
למדינת ישראל

הגר גרייס רפאל מהפכה

יש שירה עברית חדשה בארץ,
שמעתם?

יש עברית חדשה בשירה בארץ
יש בארץ חדשה
עברית
עברית
עוברת ארח בתולית.

בכיה חוזר אל רחם האקדמיה
למרת רותם של האלתרמנים
מזל גדול
מזל גדול
כי גופה אינו שלהם יותר
לבעל.

70
למדינת ישראל

ורדה אליעזר שלווה

אֶת הַשֶּׁמֶשׁ הַזֹּאת לֹא יִקְחוּ עוֹד מִמֶּנָּה.
חֵם קֶרְנֵים בְּנִשְׁמָתָהּ נִטּוּהָ.
בְּעֵתוֹת גְּשָׁמִים מְצַלִּיפִים, עֵת נִדְמָה שֶׁהַכֹּל כְּבָר נִסְחַף,
יִגְבֵּר הוּא, בְּהִזְכִּירוֹ אֶת שְׁהִיָּה כְּאִן מִכְּבָר.

וְשׁוֹב יִרְגְּעוּ שָׁמַיִם וּנְשָׁמוֹת,
וְשׁוֹב תִּרְחַף בְּרַחֲב כַּנְּפִים אוֹתָהּ צְפוּר שִׁיר
וּבְתוֹי קוֹלָהּ תִּרְקַד עַל קֶרְנֵי שֶׁמֶשׁ גְּדוֹלָה,
וְתִמְלֵא הָאָרֶץ שִׁירָה,
וְתִמְלֵא שְׁלוֹהָ.

70
למדינת ישראל

יוני גבריאֵל פְּרָדָה

עָרַב מִשְׁתַּטַּח
עָנָן נוֹטָה לְמַעַד
שְׁלוּחֹת בְּרוּשִׁים חֲדִים
בֵּין כֶּפֶר הַס לְתֵל מוֹנֵד.

רַק אֹר מְצַהֵיב בְּחֶדֶר
קִסְטוֹת בְּהֶמוֹן
צִיּוּצֵי פִינְקִים
וְרֵיחַ קִנְמוֹן.

70
למדינת ישראל

עמירם דגני אהבה בת ארבעים (ויותר)

אָמִי וְחִבְרוֹתֶיהָ (זֶה עֲשָׂרוֹת שָׁנִים)
כָּבֵר פְּלָנָה מְבַגְּרוֹת וְחוֹלוֹת –

מְבַקְרוֹת זֹו אֶת זֹו
מוֹצִיאוֹת לְטִיּוֹל בַּחוּץ,
תּוֹמְכוֹת זֹו בְּזוֹ,
סוֹעֵדוֹת.

וְאֲנִי מְצַלֵּם וְרוֹשֵׁם:
זֹו תְּמוֹנֵת רַעוּת יִשְׂרָאֵלִית שֶׁל נָשִׁים
בֵּת אַרְבָּעִים שָׁנָה שֶׁנִּחְרְתָה

וְאִשָּׁה חוֹלָה אַחַת
הַסּוֹעֵדָת אֶת חִבְרָתָהּ.

70
למדינת ישראל

אסנת צירלין

עקורים. כולם.

(אסון החיים, החיים שאינם עומדים מלכת כאסון)

לֹא יוֹתֵר מֵאַרְבַּע אַמוֹת
בֵּין עֵץ הַבְּרוֹשׁ לַחֲלוֹן.
אִם הִגַּעַתְּ אֵלָיו בְּנֵי (בְּלִי "שְׁבִיל מִתְפָּרֵץ, " בְּלִי "צָבָר"),
הָרִי שֶׁהִגַּעַתְּ לְחָצֵר.
שָׁם, מֵעֲבָרוּ הַשְּׁנֵי שָׁל הַחֲלוֹן,
הַמָּטָה הַכְּבֵדָה, הַכְּסוּי הַמְּחֻסָּפֵס,
סָבָא וְסִבְתָּא בְּשְׁנֵי הַקְּצוּוֹת
וְאַתָּה (אָנִי) בְּאַמְצַע כְּמַעַט –
אֶל בִּירוֹה שְׁלִי.

"הֲאֵם אַתָּה מִכִּיר, בְּנֵי, אֶת הַדְּרֹךְ?"

לֹא מִכִּירָה,
לֹא אַתָּה הַדְּרֹךְ וְאִין לִי אָב.
לֹא כְּבָשׁוּ אֶת הַכֶּפֶר שְׁלִי.
הַחַיִּים שְׁאִינָם עוֹמְדִים מְלַכְת הַרְחִיקוּ אוֹתִי,
אֶסְפוּ אֶת הָעֲקֻבוֹת בְּלֵב קָר –
לְעוֹלָם לֹא אוֹכֵל לְחֹזֵר לְאֵל בִּירוֹה שְׁלִי.

לְעוֹלָם לֹא יֵשָׂא אוֹתִי אָבִי עַל כַּתְּפָיו,
לְעוֹלָם לֹא יִגֹּן עָלַי קוֹלוֹ הָרֶדֶד,
לְעוֹלָם לֹא אֲזַכֶּה לְהַפְסִיד
בְּחִבְרַת אָבִי שִׁי־סְבִיר:
זֶה מָה שֶׁהַפְּסֻדָּה, בְּתִי,
בוֹאֵי נְבֻכָה יַחְדָּו.
כָּלֵם, מִחֲמוּד, כָּלֵם מִמַּשׁ.

בעקבות "עד סופי
ועד סופה", מחמוד
דרוויש

70
למדינת ישראל

איטי

שאינה תלויה בדבר

ביום ההוא ישני עפר יקיצו
 ושוב יתהלכו המתים.
 במקום ההוא זה אל זה ירוצו
 בשוכם אל ארץ החיים.
 בעת ההיא עולל יפיר בזקנו
 וחולה יחזור לאיתנו,
 ואובד – על פנו,
 ונודד – לקנו,
 ועם לקונו.

ברעוד הקר תחת מצבה
 וארץ חרבה וכואבה
 תתעורר אדמה לתחיה.
 פרוח רפאים אצל לבושי הלבו
 אתור אחר זוג אחד הוא
 אשר מימות העבר
 רוחו נעמה – נפלאה.
 אחים אוהבים, שמעולם לא נפרדו
 גבורתם לא נפלה, פי גבהה.

בתשוקה חבויה אבוא אליהם בתחנה:
 דוד ויהונתן, הראוני נא
 אהבה
 שאינה
 תלויה
 בדבר.

”כל אהבה שהיא
 תלויה בדבר, בטל דבר,
 בטלה אהבה. שאינה
 תלויה בדבר, אינה
 בטלה לעולם. איזו היא
 אהבה התלויה בדבר,
 זו אהבת אמן ונתמך.
 ושאינה תלויה בדבר,
 זו אהבת דוד ויהונתן”
 (אבות ה, טז)

70
 למדינת ישראל

מייסד: אלירן דיין
עורך אחראי: יאיר בן־חור
עורך: רובי גורדון
גרפיקה: אלירן דיין

70
למדת ישראל

